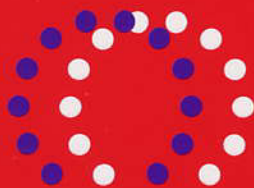

Lauri Virta
ja Kari Lahtela

Henkilökohtaisen toimintakyvyn arviointimenetelmän soveltuvuus suomalaiseen käytäntöön

Keskeiset havainnot PCA-menetelmästä (Personal Capability Assessment)

46/2005

Sosiaali- ja terveysturvan selosteita

Lauri Virta ja Kari Lahtela

**Henkilökohtaisen toimintakyvyn
arviointimenetelmän soveltuvuus
suomalaiseen käytäntöön**

**Keskeiset havainnot PCA-menetelmästä
(Personal Capability Assessment)**

46/2005
Sosiaali- ja terveysturvan
selosteita

Kela

KELAN TUTKIMUSOSASTO

ISBN 951-669-673-2 (nid.), 951-669-674-0 (pdf)
ISSN 1455-0113

Edita Prima Oy
Helsinki 2005

ALKUSANAT

Tämä kokeilu perustuu Kelan valtuutettujen toimeksiantoon selvittää työkyvyttömyyseläkkeiden ratkaisuihin liittyviä lääketieteellisiä ongelmia. Lisäksi haluttiin löytää menetelmiä, joilla toiminta- ja työkykyä on mahdollista mitata eläkkeenhakijan kannalta pätevästi ja oikeudenmukaisesti. Selvitysraportissa¹ Kelan asiantuntijat ehdottivat mm. Isossa-Britanniassa kehitetyn henkilökohtaisen toimintakyvyn arviointimenetelmän (*Personal Capability Assessment, PCA*) kokeilemista Suomessa.

Henkilökohtaisen toimintakyvyn arviointimenetelmästä on kertynyt kansainvälisiä kokemuksia, ja Suomessa nyt tehtyyn kokeiluun osallistuneet eläkkeenhakijat ja lääkärit suhtautuivat siihen positiivisesti.

Kokeilun johtoryhmään kuuluivat johtaja Timo Aro Ilmarisesta, apulaisjohtaja Jorma Järvisalo Kelasta, johtajaylilääkäri Esko Matikainen Kuntien eläkevakuutuksesta, johtava lääkäri Raili Pirttimäki Kelasta, asiantuntijalääkäri Tiina Telakivi Kelasta ja ylilääkäri Sakari Tola Varmasta. Johtoryhmän sihteerinä toimi sihteerinä Carita Mikkola Kelasta.

Kokeilun projektiryhmän puheenjohtajana toimi ylilääkäri Timo Pohjolainen Orton Invalidisäätiöstä ja jäseninä olivat asiantuntijalääkäri Mari Antti-Poika Varmasta, ylilääkäri Vuokko Hupli Kuntoutussäätiöstä, ylilääkäri Heikki Hurri Kuntoutus Ortonista, lakimies Tuula Kähkönen Kelasta, asiantuntijalääkäri Katja Käyhkö Kelasta, etuuspäällikkö Marja-Leena Seppälä Kelasta, ylilääkäri Ismo Takala Kelan kuntoutusyhtiö Petreasta ja lääkäritutkija Lauri Virta Kelasta.

Lämpimät kiitokset johto- ja projektiryhmän jäsenille heidän tekemästään ansiokkaasta työstä.

Kokeilun johtoryhmä suosittaa, että Kela ja keskeiset työeläkelaitokset ryhtyvät valmisteluihin menetelmän käyttöönottamiseksi suomalaisen sosiaalivakuutuksen tarpeisiin.

Elokuussa 2005

Antti Huunan-Seppälä

Kansaneläkelaitoksen ylilääkäri,

Kokeilun johtoryhmän puheenjohtaja

---

¹Työkyvyttömyyseläkehakemusten hylkäämiseen liittyvien ongelmien ehkäisystä Kelan valtuutettujen toimeksiannosta tehty selvitys. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 21, 2002.

SISÄLLYS

1	Johdanto	4
2	Kokeilun toteutus	4
	2.1 Kokeilun kulku ja aineiston muodostus	4
	2.2. Kelan tutkimusosaston selvitys	5
	2.3 Tietoja kokeiluun osallistuneista	6
	2.4 Kokeilusta pois jääneet	7
3	Keskeiset havainnot menetelmän soveltuvuudesta ..	8
	3.1 Miten eläkkeenhakijat onnistuivat lomakkeen täyttämässä?	8
	3.2 Miten lomakkeista saatiin tietoa toimintakyvyn lääketieteelliseen arviointiin?	9
	3.3 Miten lomakkeilla saatiin tietoja työkyvyn vakuutuslääketieteelliseen arviointiin?	10
	3.4 Mitä hyötyä oli menetelmän käytöstä?	10
4	Pohdinta	12
	4.1 Kokeilun rajoituksia	12
	4.2 Mahdollisia kehittämissuuntia	13
	Liitteet	14
	1. Toimintakykyä koskeva kyselylomake	
	2. Toimintakykyä koskeva tutkimus	
	3. Kirje eläkkeenhakijalle toimintakyvyn arvioinnista	
	4. Eläkkeenhakijan suostumus toimintakykyä arvioivaan tutkimukseen	
	5. Kysely kuntoutuslaitoksen arvioineelle lääkärille	
	6. Kysely eläkelaitoksen vakuutuslääkärille	

Lauri Virta, LKT, lääkitutkija
Kelan tutkimusosasto
lauri.virta@kela.fi

Kari Lahtela, valt.lis., kehittämisspäälikkö
Kelan tutkimusosasto
kari.lahtela@kela.fi

www.kela.fi/tutkimus

1 Johdanto

Viime vuosina keskimäärin joka viides työkyvyttömyyseläkettä ensimmäisen kerran hakenut suomalainen on saanut hylkäävän eläkepäätöksen. Osa heistä pitää päätöstä epäoikeudenmukaisena ja valittaa muutoksenhakuelimeen. Hylkäävien päätösten perusteluja kritisoidaan tiedotusvälineissä puutteellisiksi, jopa virheellisiksi. Työkyvyttömyyseläkkeiden ratkaisutoimintaan on kaivattu myös läpinäkyvyyttä ja yhdenvertaisuutta. Eläkelaitokset ovat erityisesti vuoden 1996 lainmuutosten jälkeen pyrkineet selkeyttämään hoitaville lääkäreille, miten eläkkeenhakijoiden toimintakykyä tulisi arvioida.

Vuonna 2002 Kelan asiantuntijat laativat Kelan valtuutettujen toimeksiannosta selvityksen *Työkyvyttömyyseläkehakemusten hylkäämiseen liittyvien ongelmien ehkäisystä* (Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 21, 2002). Työryhmän yksi esitys oli, että Isossa-Britanniassa kehitetty henkilökohtaisen toimintakyvyn arviointimenetelmä (*Personal Capability Assessment, PCA*) saattaisi olla mahdollisuus kehittää työkyvyttömyyseläkkeiden ratkaisutoimintaa, ja kyseistä menetelmää kannattaisi koekäyttää Suomessa.

Selvityksen pohjalta ja Kelan ylilääkäri Antti Huunan-Seppälän aloitteesta eläkelaitosten – Kelan, Ilmarisen, Kuntien eläkevakuutuksen ja Varman – johtavat vakuutuslääketieteelliset asiantuntijat muodostivat vuoden 2003 syyskuussa työryhmän valmistelemaan kokeilua, joka arvioisi PCA-menetelmän soveltuvuutta suomalaisten työkyvyttömyyseläkkeiden ratkaisukäytäntöön.

2 Kokeilun toteutus

2.1 Kokeilun kulku ja aineiston muodostus

Edellä mainitusta asiantuntijaryhmästä muodostui kokeilun johtoryhmä, joka myöhemmin syysyllä 2003 nimesi projektiryhmän suunnittelemaan ja toteuttamaan henkilökohtaisen toimintakyvyn arvioinnin soveltuvuuskokeilua.

Ensiksi suomennettiin seuraavat englanninkieliset lomakkeet:

- *Incapacity for work questionnaire* (= Toimintakykyä koskeva kysely; liite 1), jonka täyttää eläkkeenhakija

- *Incapacity for work, medical report form* (= Toimintakykyä koskeva tutkimus; liite 2), jonka täyttää arvioiva lääkäri.

Käännöstyössä ei pyritty muuttamaan lomakkeiden asiasisältöä, mutta tekstin tuli vastata suomalaista arkikieltä. Iso-Britannian työ- ja eläke-ministeriö on myöntänyt Kelalle luvan PCA-lomakkeiden soomentamiseen ja niiden käyttöön jatkossa. Tässä raportissa henkilökohtaisen toimintakyvyn arvioinnista käytetään lyhennystä HTA.

Tammikuussa 2004 englantilainen lääkäriasiantuntija, virallinen PCA-kouluttaja Jennifer Wintle koulutti neljän päivän ajan kuntoutus- ja eläkelaitosten yhteensä 12 lääkäriä. Kuntoutuslaitosten lääkärin harjoittelivat kevään 2004 aikana pareittain HTA-lomakkeisiin perustuvaa toimintakyvyn arviointia. Elokuussa 2004 eläkkeenhakijoita alettiin kutsua kokeiluun.

2.1.1 Valintakriteerit

Projektiryhmän laatiman suunnitelman mukaan edellä mainitun neljän eläkelaitoksen vakuutuslääkärin valitsivat kokeiluun eläkkeenhakijoita, joille Kela maksoi sairauspäivärahaa ja joille alustava ehdotus eläkepäätökseksi oli hylkäyksen rajatapaus.

HTA-lomakkeisiin perustuva toimintakyvyn arvio haluttiin tehdä kaikkiaan 120 eläkkeenhakijalle. Heistä kahdella kolmasosalla sairauksien päädiagnoosin tuli olla jokin tuki- ja liikuntaelinten sairaus ja kolmasosalla jokin mielenterveyden häiriö.

2.1.2 Kokeilun kulku

Kunkin eläkelaitoksen koordinaattori tiedusteli puhelimitse kokeiluun valitulta eläkkeenhakijalta hänen halukkuuttaan osallistua toimintakyvynsä arviointiin kuntoutuslaitoksessa. Jos hakija kieltäytyi, kokeilu päättyi hänen osaltaan.

Hakijan vastatessa myöntävästi puhelintiedusteluun koordinaattori postitti eläkkeenhakijalle

- tiedotteen, joka kertoi Isossa-Britanniassa kehitetystä henkilökohtaisen toimintakyvyn arviointimenetelmästä ja meneillään olevasta kokeilusta, jolla kartoitetaan menetelmän soveltuvuutta suomalaiseen eläkeratkaisukäytäntöön (liite 3)

- suostumuslomakkeen, jonka allekirjoittamalla eläkkeenhakija antoi luvan käyttää itseään koskevia HTA-tietoja kokeilun arvioinnissa (liite 4)
- toimintakykyä koskevan kyselylomakkeen, joka eläkkeenhakijan tuli täyttää kotonaan.

Näihin asiapapereihin tutustuttuaan hakija saattoi perua osallistumisensa, jolloin kokeilu päättyi hänen osaltaan. Varsinaisesta kokeilusta poisjääneiden lukumäärä eläkelaitoksittain esitetään luvussa 2.4.

Jos eläkkeenhakija palautti suostumuspaperin ja täyttämänsä toimintakykyä koskevan kyselylomakkeen viikon kuluessa, eläkelaitos ohjasi hänet toimintakykyarvioon johonkin kolmesta kokeiluun valitusta laitoksesta: Kelan kuntoutusyhtiö Petrean, Kuntoutus Ortoniin tai Kuntoutussäätiöön.

Niissä eläkkeenhakijoiden toimintakykyä arvioi kaikkiaan kuusi erikoislääkärinä, joilla oli pitkä kokemus työkyky- ja kuntoutusarvioinneista ja jotka olivat saaneet PCA-koulutuksen. Henkilökohtaisen toimintakyvyn arviointi kesti enintään yhden tutkimuspäivän, ja yksittäistä eläkkeenhakijaa arvioi yksi lääkäri. Tästä eteenpäin raportissa kutsutaan kuntoutuslaitoksen lääkäriä arvioivaksi lääkäriksi ja eläkelaitoksen lääkäriä vakuutuslääkäriksi.

Tapaamisessa arvioiva lääkäri pyrki keskustelemalla varmistumaan, että eläkkeenhakija oli ymmärtänyt *Toimintakykyä koskevan kyselylomakkeen* eri osioiden väittämät. Arvioiva lääkäri kirjasi *Toimintakykyä koskevan tutkimuslomakkeen* eri osioihin eläkkeenhakijan selviytymistä koskevat arvionsa ja perusteli päätelmänsä käyttäen eläkkeenhakijan kuvausta tavanomaisesta päivästänsä sekä omia havaintojaan tapaamisen kuluessa. Vastaanoton päätteeksi arvioiva lääkäri antoi eläkkeenhakijalle palautteen hänen toimintakyvystään – erityisesti niistä osioista, joissa lääkärin arvio poikkesi haki-
jan näkemyksistä.

Kokeilun viimeisessä vaiheessa neljän eläkelaitoksen kuusi vakuutuslääkärinä hyödynsivät molempia HTA-lomakkeita. Vakuutuslääkäri vertaili eläkkeenhakijan ilmoituksia toimintakyvystään (*Toimintakykyä koskevassa kyselylomakkeessa*) arvioivan lääkärin kirjaamiin merkintöihin (*Toimintakykyä koskevassa tutkimuslomakkeessa*). Eläkelaitoksessa yksittäisen eläkkeenhakijan työkykyä arvioi yksi tai kaksi vakuutuslääkärinä, ja henkilökohtaisen toimintakyvyn arviointimenetelmään perehtynyt lää-

käri antoi ehdotuksen eläkepäätöksestä tutustuttuaan HTA-lomakkeisiin. Kokeilu päättyi kuntoutus- ja eläkelaitoksissa maaliskuussa 2005.

2.1.3 Suomalaisen kokeilun vertailu englantilaiseen menetelmään

Suomalaisessa kokeilussa hyödynnettiin Ison-Britannian työ- ja eläkeministeriön käyttämää PCA-menetelmää¹. Taulukkoon 1 on kerätty suomalaisen kokeilun ja englantilaisen menetelmän yhtäläisyyksiä ja eroja.

Myös työkyvyttömyysetuuksien säädökselliset ratkaisuperustat poikkeavat Suomen ja Ison-Britannian välillä monin tavoin, eikä niitä eroja käsitellä tässä yhteydessä yksityiskohtaisesti.

2.2 Kelan tutkimusosaston selvitys

Kokeilussa haluttiin kerätä lääkärin kokemuksia menetelmästä eläkkeenhakijakohtaisesti, ja keväällä 2004 hankkeen johtoryhmä antoi selvitystehtävän Kelan tutkimusosastolle.

2.2.1 Tavoite

Kelan tutkimusosasto päätyi selvittämään kokemuksia menetelmän soveltuvuudesta kahdesta näkökulmasta: sekä HTA-lomakkeiden käytettävyyden että menetelmällä saavutetun hyödyn näkökulmasta.

Tähän raporttiin on pyritty keräämään keskeiset havainnot toimintakykyä koskevaa kyselylomaketta täyttäneiden eläkkeenhakijoiden sekä HTA-lomakkeiden pohjalta heidän toiminta- ja työkykyään arvioineiden erikoislääkärin kokemuksista. Huomio kohdistettiin siihen,

- millaiseksi eläkkeenhakijat ja lääkärit kokivat HTA-lomakkeiden käytön toimintakyvyn arvioinnin lähtökohtana
- miten lääkärit arvelivat menetelmän vaikuttavan eläkkeenhakijan toiminta- ja työkyvyn arviointiin sekä eläkepäätökseen.

¹ The Personal Capability Assessment – A Guide for Medical Practitioners. Saatavissa: http://www.dwp.gov.uk/medical/guides_detailed.asp#PCA

Taulukko 1. Suomalaisen kokeilun vertailua englantilaiseen menetelmään.

Englantilainen menetelmä	Suomalainen kokeilu
	<u>Menettelyt</u>
– Rutiinimenettely tietyt valintakriteerit¹ täyttävälle etuuden hakijoille – Työ- ja eläke ministeriön² alueellinen etuustoimisto hankkii arvioinnin 28 viikkoa sairauslomalla olleen vakuutetun toimintakyvystä hänen hoidostaan riippumattoman laitoksen erityiskoulutetulta lääkäriltä – Lomakeosoiden summapistemäärä ohjaa toimiston etuuspäätöstä pitkäaikaisesta työkyvyttömyydestä huomioimatta hakijan ammattia	– Valittaessa eläkkeenhakijoita kokeiluun noudatettiin erikseen sovittuja kriteerejä – Eläkelaitoksen toimeksiannosta kuntoutuslaitoksen koulutettu lääkäri arvioi eläkkeenhakijan toimintakykyä. Eläkelaitoksen lääkäri arvioi vakuutuslääketieteellisesti hakijan työkykyä käyttäen PCA-menetelmää ja eläkehakemuksen lääkärinlausuntoja – Lomakeosoiden pistemäärä ei ollut ratkaiseva, vaan eläkelaitos päätti työkyvyttömyyseläkkeestä normaaliin tapaan huomioiden myös hakijan ammatin
	<u>Menetelmät</u>
– Vakuutetun toimintakykyä arvioi lääkäri, jolla on syvälinen PCA-koulutus – Menetelmän kriteerit ja ohjeet³ ovat ilmeisen tarkat – Arviointien yhdenmukaisuutta valvotaan jatkuvasti (työnohjaus)	– Hakijan toimintakykyä arvioi kokenut lääkäri, jolla melko suppea PCA-koulutus – Menetelmän kriteereissä ja ohjeissa on vielä tarvetta tarkentamiseen – Arviointien yhdenmukaisuutta ei varmistettu
	<u>Mittarit</u>
– <i>Incapacity for work questionnaire</i> – 14 categories of functional limitation – <i>Incapacity for work, medical report form</i> – 14 categories of functional limitation – 4 categories of mental health impairment	– <i>Toimintakykyä koskeva kyselylomake</i> (käännös) – 14 osiota toimintarajoitteista – <i>Toimintakykyä koskeva tutkimuslomake</i> (käännös) – 14 osiota toimintarajoitteista – 4 osiota mielenterveydestä

¹ Incapacity Benefit Handbook for Approved Doctors. Saatavissa: http://www.dwp.gov.uk/medical/guides_detailed.asp#iidp.

² Mutual information system on social protection 2004 (Missoc).

³ The Personal Capability Assessment – A Guide for Medical Practitioners. Saatavissa: http://www.dwp.gov.uk/medical/guides_detailed.asp#PCA.

2.2.2 Tiedonkeruu

Raportin laatineet tutkijat keräsivät lääkärin kokemuksi menetelmästä laatimillaan tiedonkeruulomakkeilla – kysely kuntoutuslaitosten arvioiville lääkäreille ja kysely eläkelaitosten vakuutuslääkäreille (liitteet 5 ja 6). Lääkärit vastasivat kyselyyn kullekin eläkkeenhakijalle tekemänsä toiminta- tai työkykyarvion jälkeen, ja tiedonkeruulomake postitettiin Kelan tutkimusosastolle ilman eläkkeenhakijan henkilötunnusta ja vastanneen lääkärin tunnistekoodia. Tutkijat eivät nähneet myöskään eläkehakemuksia, niiden liitteenä olleita lääkärinlausuntoja eivätkä kokeilussa täytettyjä HTA-lomakkeita.

Tutkijat haastattelivat lisäksi Kelan kuntoutusyhdistö Petreassa yhteensä 29 eläkkeenhakijaa kuullakseen heidän kokemuksiaan toimintakykyä koske-

van kyselylomakkeen käytöstä. Jompikumpi tutkijoista haastatteli eläkkeenhakijaa sen jälkeen, kun kuntoutuslaitoksen lääkäri oli vastaanotollaan lopettanut oman arviointinsa. Yksikään vapaaehtoiseen haastatteluun kutsutuista henkilöistä ei kieläytynyt siitä.

2.3 Tietoja kokeiluun osallistuneista

Kokeiluun osallistui yhteensä 107 eläkkeenhakijaa, joista 33 % oli miehiä ja 67 % naisia. Osallistujien keski-ikä oli 50,2 vuotta (keskihajonta $\pm$ 7 vuotta). Nuorin tutkittu oli 27-vuotias, iän alakvartiilin arvo oli 47 vuotta, mediaani 52 vuotta, yläkvartiili 56 vuotta ja vanhin tutkittu oli 60-vuotias. Miesten ja naisten keski-ikä välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa.

Vakuutuslääkärin eläkeratkaisussa asettamat diagnoosit kirjataan eläkerekistereihin. Näiden päädiagnoosien perusteella 107 eläkkeenhakijaa jakautui kolmeen ryhmään:

- 65 %:lla oli jokin tuki- ja liikuntaelinten (TULE-)sairaus
- 33 %:lla oli jokin mielenterveyden häiriö (MT-häiriö)
- 2 %:lla oli jokin muu tautidiagnoosi.

Eläkkeenhakijoiden sukupuolijakauma ja keski-ikä eivät eronneet tilastollisesti merkitsevästi eläkepäättöksen päädiagnoosijakauman perusteella (TULE-sairaudet vs. MT-häiriöt).

TULE-sairauksien päädiagnooseista

- 10 kuului ICD-10-tautiluokituksen nivelsairauksien ryhmään (M00–M25)
- 40 kuului selkäsairauksien ryhmään (M40–M54), joista 23 oli nikamavälilevyjen sairautta (M51)
- 18 kuului ryhmään muut pehmytkudossairaudet (M70–M79)
- yksi oli hermojuuren tai -punoksen sairaus (G54)
- yksi oli synnynnäinen lonkkavika (Q65)
- kaksi kuului tuki- ja liikuntaelimestön oirediagnooseihin (R29)
- kaksi kuului tapaturmien jälkitiloihin (S13 ja S32).

Mielenterveyden häiriöiden päädiagnooseista

- 31 kuului mielialahäiriöiden ryhmään (F30–F39), joista 25 oli masennustilaa (F32)
- kolme kuului neuroottisten, stressiin liittyvien tai somatoformisten häiriöiden ryhmään (F40–F48)
- yksi oli määrittämätön ei-elimellinen psykoottinen häiriö (F29).

Loput kaksi päädiagnoosia olivat

- rintasyöpä (C50)
- dermatiitti eli ihotulehdus (L30).

Kun eläkkeenhakijoiden päädiagnoosin lisäksi otettiin huomioon myös mahdollinen sivudiagnoosi, eläkkeenhakijat ryhmitettiin kolmeen ryhmään:

- 61 %:lla oli vain TULE-sairausdiagnoosi tai -diagnoosit tai TULE-sairausdiagnoosi yhdessä muun kuin MT-häiriödiagnoosin kanssa tai muu diagnoosi kuin MT-häiriö yhdessä TULE-sairauden kanssa

- 19 %:lla oli TULE-sairausdiagnoosi yhdessä MT-häiriödiagnoosin kanssa tai MT-häiriödiagnoosi yhdessä TULE-sairausdiagnoosin kanssa
- 20 %:lla oli vain MT-häiriödiagnoosi tai -diagnoosit tai MT-häiriödiagnoosi yhdessä muun kuin TULE-sairausdiagnoosin kanssa.

2.4 Kokeilusta pois jääneet

Kokeiluun kutsuttujen lukumäärä on vain murtoosa kaikista niistä, jotka samana ajankohtana saivat uuden eläkepäättöksen. Kelassa tehtiin koko vuoden 2004 aikana hieman runsas 25 000 uutta työkyvyttömyyseläkepäättöstä ja kolmessa työeläkelaitoksessa – Ilmarisessa, Kuntien eläkevakuutuksessa ja Varmassa – vastaavasti yhteensä melko täsmälleen 16 000 uutta päätöstä. Kelan päätöksistä oli hylkääviä noin 6 800 (27 %) ja työeläkelaitosten päätöksistä 3 500 (22 %). Päätösten määrän hahmottamiseksi edellä esitetyt absoluuttiset luvut tulee vielä puolittaa, sillä kokeilun laitospaihe kesti melko tarkalleen kuusi kuukautta – syyskuusta 2004 maaliskuuhun 2005.

Kokeiluun kutsuttiin yhteensä 172 eläkkeenhakijaa, joista 107 henkilön toimintakykyä arvioitiin. Kokeilusta pois jääneiden 65 eläkkeenhakijan osuus kaikista kutsutuista oli 38 %.

Kokeiluun kutsutuista eläkkeenhakijoista 40 kieltäytyi toimintakykynsä lisäarvioinnista jo siinä vaiheessa, kun koordinaattori tiedusteli puhelimitse osallistumista. Loput 25 pois jäänyttä eläkkeenhakijaa lupautuivat aluksi kokeiluun, mutta he peruivat osallistumisensa saatuaan Toimintakykyä koskevan kyselylomakkeen.

Kokeilun alkuvaiheessa kaikki koordinaattorit eivät tallettaneet puhelintiedusteluun kieltävästi vastanneiden eläkkeenhakijoiden henkilötunnuksia, joten kaikista pois jääneistä ei ole käytettävissä taustatietoja. Selvä enemmistö pois jääneistä eläkkeenhakijoista oli jotain TULE-sairautta sairastavia naisia (37 naista ja 20 miestä sekä 37:llä päädiagnoosina TULE-sairaus ja 20:lla mielenterveyden häiriö).

Kokeilusta pois jääneiden osuudet erosivat eläkelaitoksittain. Kela kutsui kokeiluun suhteessa enemmän eläkkeenhakijoita kuin työeläkelaitokset (taulukko 2).

Taulukko 2. Kokeiluun osallistuneiden ja siitä pois jääneiden eläkkeenhakijoiden määrä eläkelaitoksittain.

Eläkelaitokset	Kokeiluun kutsutut	Kokeiluun osallistuneet	Kokeilusta pois jääneet
– Kela	55	29	26 (47 %)
– Ilmarinen	32	19	13 (41 %)
– Keva	43	30	13 (30 %)
– Varma	42	29	13 (31 %)
Kaikki	172	107	65 (38 %)

Koordinaattorit tiedustelivat kokeilusta kieltäytyneiltä eläkkeenhakijoilta poisjäännin syitä. Ne osoittautuivat moninaisiksi. Yksityiskohtaista analysointia vaikeutti se, että jotkut pois jääneet esittivät useita syitä, ja toiset taas vastasivat kysymykseen tulkinnanvaraisesti. Usein esitetty syy oli pitkä matka kotoa tutkivaan laitokseen sekä sairauden aiheuttamat matkustusvaikeudet. Jotkut eivät jaksaneet tai halunneet lähteä tutkimukseen. Muutaman eläkkeenhakijan lääketieteelliset tutkimukset olivat kesken kotipaikkakunnalla. Jotkut eläkkeenhakijat pitivät tutkimusta tarpeettomana mm. siksi, että he kokivat tullessa jo tarpeeksi tutkituksi.

3 Keskeiset havainnot menetelmän soveltuvuudesta

3.1 Miten eläkkeenhakijat onnistuivat lomakkeen täyttämässä?

Arvioivat lääkärit muodostivat käsityksen siitä, miten eläkkeenhakijat (n = 105) olivat täyttäneet kotonaan *Toimintakykyä koskevan kyselylomakkeen*. Lääkärin mielestä runsas puolet eläkkeenhakijoista (57 %) oli täyttänyt lomakkeen hyvin, kolmasosalla (35 %) oli vähäisiä puutteita ja 8 % oli täyttänyt lomakkeen puutteellisesti. Yksi hakija oli jättänyt täyttämättä *Toimintakykyä koskevan kyselylomakkeen*, mutta hän toi lääkärinvastaanotolle mukanaan sitä mukailevan oman tekstin.

Arvioiva lääkäri tiedusteli myös lomakkeen täyttämässä ilmenneitä vaikeuksia. Ainoastaan seitsemän prosenttia eläkkeenhakijoista (7/105) kertoi tarvitseensa apua lomakkeen täyttämiseen. Omainen tai muu läheinen henkilö oli osallistunut kolmen hakijan lomakkeen täyttämiseen ja oli täyttä-

nyt kokonaan neljän hakijan lomakkeen. Yksikään hakija ei ollut käyttänyt viranomaisten apua lomakkeen täyttämiseen.

Arvioivat lääkärit tulkitsivat, että eläkkeenhakijoiden vaikeus ymmärtää lomakkeen kysymyksiä johtui mm. seuraavista syistä:

- 13 tapauksessa kysymykset olivat hakijan kannalta epärelevanttejä
- 7 tapauksessa lomakkeen kysymykset ja ohjeet olivat muuten epäselviä
- 6 hakijalla oli ymmärtämistä vaikeuksia (esim. lukihäiriö)
- 4 hakijan motivaatiota paneutua asiaan lääkäri piti heikkona.

Tutkijoiden tekemässä puolistrukturoidussa haastattelussa ilmeni samansuuntaisia havaintoja kuin yllä mainituissa lääkärin arvioissa. Haastattelijat pyysivät 29 eläkkeenhakijaa arvioimaan kotiin postitetun *Toimintakykyä koskevan kyselylomakkeen* kysymyksiä vastaamalla yhteen neljästä vaihtoehdosta. Vastaukset jakautuivat seuraavasti:

- 28 % piti kysymyksiä selvinä ja ymmärrettävinä sekä omaan tilanteeseensa sopivina
- 59 % piti kysymyksiä selvinä, mutta osa niistä ei sopinut omaan tilanteeseen
- 14 % piti joitakin kysymyksiä epäselvinä tai muuten outoina
- kukaan haastatelluista eläkkeenhakijoista ei pitänyt lomakkeen kysymyksiä kokonaisuutena epäselvinä tai outoina.

Yllä olevan jakauman ja eläkepäätöksen päädiagnoosien ryhmitäytymisen välillä oli tilastollisesti merkitsevä yhteys (Fisherin tarkalla testillä $p = 0,029$; taulukko 3).

Taulukko 3. Eläkepääätöksen päädiagnoosin yhteys eläkkeenhakijoiden mielipiteeseen *Toimintakykyä koskevan kyselylomakkeen* toimivuudesta.

Päädiagnoosien ryhmittäminen eläkepääätöksessä	n	Kysymykset selviä ja omaan tilanteeseen sopivia %	Osa kysymyksistä epäselviä ja/tai omaan tilanteeseen sopimattomia %	Yht. %
TULE-sairaudet	(15)	47	53	100
Mielenterveyden häiriöt	(13)	8	92	100
Yhteensä	(28)	29	71	100

Yhden haastatellun eläkkeenhakijan päädiagnoosi oli muu kuin TULE-sairaus tai mielenterveyden häiriö.

3.2 Miten lomakkeista saatiin tietoa toimintakyvyn lääketieteelliseen arviointiin?

Arvioivat lääkärit kokivat saaneensa eläkkeenhakijoiden kotona täyttämistä toimintakykyä koskevista kyselylomakkeista muihin asiapapereihin nähden

- olennaista lisätietoa 22 hakijan (21 %) toimintakyvystä
- jonkin verran lisätietoa 60 hakijan (59 %) toimintakyvystä
- ei lainkaan lisätietoa 20 hakijan (20 %) tapauksessa.

Arvioivien lääkärien mielestä *Toimintakykyä koskeva tutkimuslomake* oli toimintakyvyn arvioinnin lähtökohdiana pääosin ongelmaton. He kokivat, että lomakkeen käyttö oli

- sujuvaa ja helppoa 75 eläkkeenhakijalle (71 %)
- jonkin verran vaikeaa 24 eläkkeenhakijalle (23 %)
- suuritöistä ja vaikeaa 7 eläkkeenhakijalle (6 %).

Jos arvioivat lääkärit eivät kokeneet toimintakykyä koskevan tutkimuslomakkeen käyttöä sujuvaksi eivätkä helpoksi yksittäisen eläkkeenhakijan toimintakyvyn arvioinnissa, lääkärien mielestä vaikeudet johtuivat

- neljällä hakijalla kotona puutteellisesti täytettyä lomakkeesta
- 10 hakijalla muiden asiapapereiden puutteellisesta täyttämisestä

- 12 tapauksessa lomakkeen soveltumattomuudesta hakijan tilanteeseen somaattisten sairauksien osalta
- lomakkeen soveltumattomuudesta hakijan tilanteeseen mielenterveyden ongelmien osalta kuuden henkilön kohdalla
- yhteistyöongelmista kolmen hakijan kanssa.

Arvioivat lääkärit käyttivät yhden eläkkeenhakijan toimintakyvyn arviointiin keskimäärin 110 minuuttia. Lyhyin vastaanottoaika oli 45 minuuttia, alakvartiilin arvo oli 90 minuuttia ja yläkvartiilin 130 minuuttia. Pitkäkestoisin vastaanottoaika oli 215 minuuttia.

Lääkärit käyttivät vastaanottoaikaa mielenterveyden häiriöitä sairastavien eläkkeenhakijoiden toimintakyvyn arviointiin keskimäärin 125 minuuttia. Kyseinen keskiarvo erosi tilastollisesti merkitsevästi TULE-sairauksien ryhmän 105 minuutin keskiarvosta. Sen sijaan toimintakyvyn arviointiin käytettyjen vastaanottoaikojen keskiarvot eivät eronneet tilastollisesti merkitsevästi ajanjaksojen syyskuu–marraskuu 2004 ja toisaalta joulukuu 2004–maaliskuu 2005 välillä. Tämä viittaisi siihen, että arvioivien lääkärien tottuminen menetelmän käyttöön ei olisi olennaisesti lyhentänyt lomakkeiden läpikäymiseen vastaanottotilanteessa käytettyä aikaa.

Vastaanottoajasta keskimäärin 71 % kului HTA-lomakkeiden läpikäyntiin hakijan kanssa, noin 15 % somaattiseen tutkimukseen ja toimintates-teihin ja loput 14 % tarkentavaan psykiatriseen selvitykseen. Somaattisen ja psykiatrisen tutkimuksen osuus vaihteli tapauksittain hakijan ongelmien laadun mukaan.

Kokeilun yhtenä tavoitteena oli lisätä työkyvyttömyysratkaisujen läpinäkyvyyttä. Siksi arvioiva lääkäri kertoi hakijalle vastaanoton lopuksi johtopäätöksensä hänen henkilökohtaisesta toimintakyvystään. Välittömän palautteen antaminen ei osoittautunut erityisen vaikeaksi työkyvyn arviointeja pitkään tehneille lääkäreille: kolmessa prosentissa tapauksista arvioivat lääkärit kokivat palautteen antamisen poikkeuksellisen vaativaksi, 12 %:ssa normaalia jonkin verran vaativammaksi ja lopuissa 85 %:ssa tapauksista yhtä vaativaksi kuin normaalisti. Samaan viittaa myös se, että palautteen antamiseen kirjattiin käytetyn keskimäärin 10 minuuttia. Vaativuudessa oli kuitenkin eroja, sillä palautteeseen käytetty aika vaihteli yhdestä minuutista 40 minuuttiin.

3.3 Miten lomakkeilla saatiin tietoja työkyvyn vakuutuslääketieteelliseen arviointiin?

Kokeilussa käytettyjen lomakkeiden avulla kerättiin tietoa eläkkeenhakijoiden toimintakyvystä eläkelaitosten vakuutuslääketieteelliseen työkyvyn arviointiin. Vakuutuslääkärit kokivat löytävänsä lomakkeista eläkkeenhakijan vastaukset toimintakyvystään sekä arvioivien lääkäreiden niiden perusteella tekemät havainnot perusteluineen

- helposti ja nopeasti 80 %:ssa tapauksista
- kohtalaisesti 19 %:ssa tapauksista
- vaikeasti vain yhdessä prosentissa tapauksista.

Lomakkeisiin tutustuminen vei vakuutuslääkäreiltä aikaa keskimäärin 20 minuuttia. Käytetyn ajan keskiarvot eivät eronneet tilastollisesti merkittävästi eläkkeenhakijoiden päädiagnoosin perusteella (TULE-sairauksien ja mielenterveyden häiriöiden ryhmät).

Huomattava osa vakuutuslääkärien henkilökohtaiseen toimintakyvyn arviointiin käyttämästä ajasta kului toimintakykyosoiden pistemäärien laskemiseen. He kokivat sen työlääksi.

3.4 Mitä hyötyä oli menetelmän käytöstä?

Edellä esitetyt tulokset viittaavat siihen, että lomakkeet soveltuvat eläkkeenhakijan toimintakyvyn arviointiin eläkeratkaisuissa. Siksi raportin

lopuksi esitetään myös kokeiluun osallistuneiden päätelmiä menetelmän vaikutuksista ja hyödyistä.

3.4.1 Miten lääkärit hyödynsivät menetelmää toimintakyvyn arvioinnissa?

Arvioivien lääkärien mielestä menetelmä lisäsi heidän tietämystään eläkkeenhakijan toimintakyvystä seuraavasti:

- se toi olennaista uutta tietoa 46 eläkkeenhakijasta (43 %)
- se selvensi 46 eläkkeenhakijan (43 %) asiapapereissa olleita tietoja
- 14 eläkkeenhakijan (13 %) osalta se ei tuonut lisätietoa.

Eläkelaitosten vakuutuslääkärit arvioivat, että arviointimenettely lisäsi heidän tietämystään eläkkeenhakijan toimintakyvystä seuraavasti:

- se toi olennaista uutta tietoa 50 eläkkeenhakijasta (47 %)
- se selvensi 47 eläkkeenhakijan (44 %) asiapapereissa olleita tietoja
- 10 eläkkeenhakijan (9 %) osalta se ei tuonut lisätietoa.

3.4.2 Miten tärkeänä eläkkeenhakijat pitivät kokeiluun osallistumista?

Kelan kuntoutusyhtiö Petreassa haastatellut 29 eläkkeenhakijaa arvioivat kokeilussa käytettyyn lomakkeeseen perustuvaa toimintakyvyn arviointia perinteisen eläkehakuprosessin lisänä seuraavasti:

- 14 % piti toimintakyvyn arviointia eläkeratkaisun kannalta erittäin tärkeänä, koska se toi esiin olennaisia uusia asioita
- 41 % piti toimintakyvyn arviointia tärkeänä, koska se tarkensi aikaisemmin esiin tulleita asioita
- 31 % piti sitä tarpeellisena, vaikka se käsitteli jo tuttuja asioita
- 14 % piti toimintakyvyn arviointia ajan haaskauna, koska heidän mielestään samoja asioita oli käsitelty aikaisemmissa tutkimuksissa.

3.4.3 Arvioinnin merkitys eläkepäätöksen tekemisessä

Tutustuttuaan eläkkeenhakijan toimintakyvyn arvioinnin tuloksiin vakuutuslääkärit ehdottivat myöntävää eläkepäätöstä 40 kokeiluun osallistuneelle eläkkeenhakijalle (37 %), lisäselvitystä yhdelle hakijalle (1 %) ja hylkäävää päätöstä 66 hakijalle (62 %).

Myöntävistä päätösehdotuksista 47 % kohdistui kuntoutustukeen ja loput 53 % eläkkeeseen toistaiseksi. Työeläkelaitosten myönteisistä päätösehdotuksista 21 % koski osatyökyvyttömyyseläkettä.

Vakuutuslääkärit ehdottivat myöntävää päätöstä joka toiselle sellaiselle eläkkeenhakijalle, jonka eläkepäätöksen diagnooseiksi tulivat sekä TULE-sai-

raus että mielenterveyden häiriö. Kuitenkaan vakuutuslääkärien ehdotusten ja eläkepäätösten diagnosiryhmien välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä (taulukko 4).

Vakuutuslääkärien ehdotuksella eläkepäätökseksi oli tilastollinen yhteys siihen, millaista tietoa toimintakyvystä

- arvioivat lääkärit saivat eläkkeenhakijan kotona täyttämästä toimintakykyä koskevasta kyselylomakkeesta (χ_2 -testillä $p = 0,005$; taulukko 5)
- vakuutuslääkärit saivat menettelystä ($p < 0,0001$; taulukko 6).

Aineiston koko ja heterogeenisuus eivät mahdollista tarkempaa analyysistä siitä, ketkä osallistuneista erityisesti hyötyivät kokeilusta.

Taulukko 4. Eläkepäätösten diagnosiryhmyksen suhde vakuutuslääkärien ehdotukseen eläkepäätökseksi.

Eläkepäätösten pää- ja sivudiagnoosien eri yhdistelmät	(n)	Ehdotukset eläkepäätökseksi		
		Ennakoarvio muuttui myöntäväksi (%)	Varmistui hylkääväksi (%)	Yhteensä (%)
– Vain TULE-diagnoosi(t) tai TULE + muu kuin MT tai muu kuin MT + TULE	(65)	35	65	100
– TULE + MT tai MT + TULE	(20)	50	50	100
– Vain MT-diagnoosi(t) tai MT + muu kuin TULE	(21)	33	67	100
Yhteensä ¹	(106)	38	62	100

¹Tiedonkeruuvaiheessa yksi eläkkeenhakija sai päätösehdotukseksi lisäselvityksen.
TULE = tuki- ja liikuntaelinten sairaus.
MT = mielenterveyden häiriö.

Taulukko 5. Toimintakykyä koskevan kyselylomakkeen arvioiville lääkäreille välittämä tieto eläkkeenhakijoiden toimintakyvystä suhteessa vakuutuslääkärien ehdotukseen eläkepäätökseksi.

Arvioivien lääkäreiden näkemykset hakijan lomakkeen merkityksestä	(n)	Vakuutuslääkärien ehdotukset eläkepäätökseksi		
		Ennakoarvio muuttui myöntäväksi (%)	Varmistui hylkääväksi (%)	Yhteensä (%)
– Toi olennaista lisätietoa	(22)	64	36	100
– Toi jonkin verran lisätietoa	(60)	33	67	100
– Ei tuonut lisätietoa	(19)	16	84	100
Yhteensä ¹	(101)	37	63	100

¹Tiedonkeruussa viisi lääkärää ei vastannut kysymykseen ja yksi eläkkeenhakija sai päätösehdotukseksi lisäselvityksen.

Taulukko 6. Henkilökohtaisen toimintakyvyn arviointimenettelyn vakuutuslääkäreille välittämä tieto eläkkeenhakijoiden toimintakyvystä suhteessa lääkärin ehdotukseen eläkepäätökseksi.

Vakuutuslääkärin arviot menettelyn merkityksestä	(n)	Vakuutuslääkärin ehdotukset eläkepäätökseksi		
		Ennakoarvio muuttui myöntäväksi (%)	Varmistui hylkääväksi (%)	Yhteensä (%)
– Toi olennaista uutta tietoa	(50)	62	38	100
– Selvensi olemassa ollutta tietoa	(46)	17	83	100
– Ei tuonut lisätietoa	(10)	10	90	100
Yhteensä ¹	(106)	38	62	100

¹Tiedonkeruun vaiheessa yksi eläkkeenhakija sai päätösehdotukseksi lisäselvityksen.

4 Pohdinta

Kokeilun havainnot osoittavat, että henkilökohtaisen toimintakyvyn arviointi toi suomalaiseen eläkeratkaisukäytäntöön lisätietoa pitkään sairausvakuutuksen päivärahaa saaneiden henkilöiden toimintakyvystä. Menetelmän hyöty näyttäisi perustuvan pääasiassa siihen, että se kerää järjestelmällisesti tietoa eläkkeenhakijoiden päivittäisen toimintakyvyn eri puolista. Tieto puuttuu monesti hoitavien lääkärin laatimista B-lausunnoista. Nämä seikat selittävät todennäköisesti sen, että vakuutuslääkärit päätyivät pitämään työkyvyttöminä runsasta kolmasosaa niistä kokeiluun osallistuneista eläkkeenhakijoista, joita he olivat alustavasti pitäneet työkykyisinä.

Arvioivien lääkäreiden välitön palaute toimintakykyarviosta todennäköisesti auttaa eläkkeenhakijoita hyväksymään mahdollisen hylkäävän päätöksen. Näin menetelmä todennäköisesti lisää myös eläkeratkaisujärjestelmän läpinäkyvyyttä.

4.1 Kokeilun rajoituksia

Ennen kuin tehdään johtopäätöksiä henkilökohtaisen toimintakyvyn arviointimenetelmän käytönotosta Suomessa, on syytä ottaa huomioon käytettävänä olleen kokeiluasetelman rajoitukset. Ensinnäkin kokeiluun kutsuttiin eläkkeenhakijoita, joiden työkykyä vakuutuslääkärit alustavasti pitivät vain siinä määrin heikentyneenä, että he antaisivat näille hylkäävän eläkepäätöksen. Kokeilun valintakriteerit eivät olleet täsmällisiä eivätkä toistettavia, ja ne eroavat Isossa-Britanniassa vaikiintuneista kriteereistä. Siksi kokeiluaineistosta

saatuja havaintoja ei ole syytä yleistää kaikkiin eläkkeenhakijoihin – myönteisen tai selvästi hylkäävän eläkepäätöksen saaneisiin henkilöihin.

Lähes 40 %:n osallistumiskato on myös suuri. Siihen oli yhtenä syynä mahdollisesti se, että menetelmä oli eläkkeenhakijoille vieras ja kutsuissa korostettiin osallistumisen vapaaehtoisuutta. Kato ei mahdollista sen arvioimista, miten kokeilusta pois jäänyt mutta sitä mahdollisesti tarvinnut eläkkeenhakija pystyi täyttämään lomakkeen kotonaan. Eläkkeenhakijan toimintakykyä ei myöskään arvioitu kuntoutuslaitoksessa, jos hän ei postittanut lomaketta takaisin eläkelaitokseen.

Toteutettu kokeilu ei selvittänyt yksistään sitä, missä määrin HTA-lomakkeiden käyttö toi lisätietoa eläkkeenhakijoiden toimintakyvystä eläkelaitosten lääkäreille. Myös arviointeja kuntoutuslaitoksissa tehneiden erikoislääkärin kokemus vaikutti ilmeisesti kokeilun tuloksiin. He perustivat arviointinsa lomakkeiden ohella myös oman erikoisalansa tietämykseen ja pitkäaikaiseen kokemukseensa toiminta- ja työkyvyn arvioinnista sekä tarvittaessa tapaamisen yhteydessä tekemiinsä tarkempiin terveydentilan ja toimintakyvyn tutkimuksiin. Jos arviointeja olisivat tehneet ketkä tahansa lyhyen PCA-koulutuksen saaneet lääkärit, kokeilun tulokset olisivat saattaneet olla erilaiset. Myös Isossa-Britanniassa PCA-arviointeja tekeviltä lääkäreiltä edellytetään pitkää käytännön kokemusta arviointityöstä.

Kokeilulla pyrittiin selvittämään, miten brittiläiseen Personal Capability Assessment -menetelmään perustuva toimintakyvyn arviointi soveltuu lisänä nykyiseen suomalaiseen eläkeratkaisukäytäntöön.

Sen sijaan ei ollut tarkoitus kokeilla Isossa-Britanniassa käytettävää työkyvyttömyyden ratkaisu- eikä korvausjärjestelmää. Jatkokeskusteluissa onkin syytä huomioida, että tässä raportissa esitetylle kahdelle menettelylle on annettu eri painoarvo vakuutetun työkyvyttömyysetuuden ratkaisemisessa (vrt. taulukko 1 s. 6).

- Isossa-Britanniassa ministeriö teettää pitkään sairauslomalla olleen henkilön toimintakyvyn standardisoidun arvioinnin PCA-menetelmän käyttöön koulutetulla lääkärillä. Arvioinnin summapistemäärä on ratkaiseva sairauspäivärahasta tai peruseläkkeestä (flat-rate pension) päätettäessä, missä yhteydessä ei huomioida henkilön ammattia, työhistoriaa, sukupuolta eikä ikää.
- Suomalaisessa kokeilussa eläkelaitoksen lääkäri arvioi eläkkeenhakijan työkykyä häntä hoitaneiden lääkärin lausuntojen ja HTA-menetelmään perehtyneen lääkärin tekemän henkilökohtaisen toimintakyvyn arvioinnin perusteella. Vakuutuslääkäri suhteutti arvionsa hakijan ammattiin, työhistoriaan, sukupuoleen ja ikään. Arvioinnin tiedot tarkensivat ja täydensivät vakuutuslääkärin näkemystä hakijan työkyvystä. Varsinaisen eläkepäätöksen teki eläkeratkaisija.

4.2 Mahdollisia kehittämissuuntia

On ilmeistä, että henkilökohtaisen toimintakyvyn arvioinnista on saatavissa käyttökelpoinen lisämenetelmä työkyvyttömyyden arviointiin Suomessa. Suoritetun kokeilun muotoista arviointia ei ehkä voida suoraan käyttää suomalaisten eläkeratkaisuihin, vaan sen käyttöä kannattanee vielä kehittää ja kokeilla lisää esim. HTA-lomakkeiden sisällön ja toimintakyvyn arviointikriteerien osalta. Lisäksi tulee määrittää tarkemmin ne eläkkeenhakijaryhmät, joiden toimintakyvyn määrittämiseen menetelmää mahdollisesti käytetään.

Viime vuosina mielenterveyden häiriöt ovat olleet työkyvyttömyyseläkkeiden yleisin lääketieteellinen myöntöperuste. On epätodennäköistä, että henkilökohtaisen toimintakyvyn arviointimenetelmällä pystyttäisiin arvioimaan kattavasti mielenterveyden häiriöihin liittyvää toimintakyvyn haittaa. Siksi olisi tarpeen luoda menetelmää tukeva erillinen käytäntö mielenterveyden häiriöihin liittyvien toimintavajeiden arviointiin.

Monet kokeiluun osallistuneet lääkärit pitivät johdopäätöstensä kannalta tärkeänä eläkkeenhakijan omaan kuvaukseen perustuvaa selvitystä hänen tyypillisen päivänsä kulusta ja sairaustilan vaikutuksesta hänen jokapäiväiseen elämäänsä (*Toimintakykyä koskevan kyselylomakkeen* sivulla 17 ja *Toimintakykyä koskevan tutkimuslomakkeen* sivuilla 4–5). Kannattaisikin harkita, miten tätä toimintakyvyn “laadullista” kuvausta voitaisiin yleisesti ja systemaattisesti hyödyntää työkyvyttömyyden arviointeihin.

Suomessa menetelmää käyttävät lääkärit tarvitsevat toimintakyvyn arviointikriteerien lisäkoulutusta. Jotta eläkkeenhakijoiden toimintakyvyn arvioinnit yhdenmukaistuvat riittävästi, tarvitaan myös englantilaisessa käytännössä korostettua työnohjausta.

Mielenkiintoinen kysymys on, soveltuuko henkilökohtaisen toimintakyvyn arviointimenetelmä myös muiden toimintakyvyn arvioimista edellyttävien etuuksien, kuten sairausvakuutuksen päivärahan, kuntoutuksen tai vammaisuuksien, ratkaisuihin.

LIITE 1

Epävirallinen käännös

KANSANELÄKELAITOS
FOLKPENSIONSANSTALTEN
17.8.2004

TOIMINTAKYKYÄ KOSKEVA KYSELYLOMAKE (PCA-testi)

Vastatkaa kysymyksiin ja lähetäkää lomake meille mahdollisimman pian.

Henkilötiedot ja esitietoja tilanteestanne

Sukunimi _____

Etunimet (puhuttelunimi alleviivattuna) _____

Ammatti _____

Osoite _____

Puhelinnumero päivisin (_____) _____

Henkilötunnus _____

Lääkäriin nimi _____

Lääkäriin toimipaikka _____

_____

Lääkäriin puhelinnumero (_____) _____

Jos saatte hoitoa ahdistuksen, masennuksen tai mielenterveysongelmien takia:

Kuka hoitaa? _____

Toimipaikka?

_____

_____

_____

Mikä sairaus tai vamma Teillä on?

Jos olette saanut sydän- tai aivoinfarktin, kertokaa, milloin se sattui. Kyselemme tässä lomakkeessa, kuinka sairautenne tai vammanne on vaikuttanut jokapäiväiseen elämäänne.

Mitä lääkkeitä käytätte? Mainitkaa kaikki lääkkeet ja erityishoito (esim. sädehoito, kemoterapia), joita sairautenne edellyttää, ja kertokaa myös mahdollisista sivuvaikutuksista.

_____

_____

_____

_____

Oletteko raskaana? En Olen

Jos vastasitte myöntävästi, vastatkaa myös seuraavaan kysymykseen.

Milloin on laskettu synnytysaika? _____ / _____ / _____

Saatteko sairausvakuutuksen päivärahaa? En Kyllä

Mikäli saatte, mihin saakka? _____ / _____ / _____

Saatteko työkyvyttömyyseläkettä tai kuntoutustukea? En Kyllä

Mikäli saatte, mihin saakka? _____ / _____ / _____

Saatteko kuljetustukea? En Kyllä

Saatteko hoitotukea tai vammaistukea? En Kyllä

Oletteko sairaalahoitossa? En Olen

Oletteko päiväsairaalahoitossa? En Olen

Jos vastasitte myöntävästi, vastatkaa seuraavaan kysymykseen
Minkälaista hoitoa saatte?

Oletteko ollut sairaalahoitossa kolmen viime kuukauden aikana?

En Olen

Jos vastasitte myöntävästi, vastatkaa myös seuraaviin kysymyksiin.

Milloin teidät otettiin sairaalaan? _____ / _____ / _____

Milloin pääsitte pois sairaalasta? _____ / _____ / _____

Jos ette muista päivämääriä, kertokaa kuitenkin, kuinka pitkän ajan olitte sairaalassa?

Mitä varten olitte sairaalassa? Tehtiinkö teille leikkauksia? Mitä leikkauksia? Mitkä ovat leikkausten päivämäärät?

LOMAKKEEN TÄYTTÄMINEN

Vastaustenne avulla saamme kuvan siitä, miten sairautenne tai vammanne vaikuttaa toimintakykyynne. Lomake voi tuntua pitkältä, mutta pyydämme Teitä vastaamaan kaikkiin kysymyksiin. Käyttäkää lisätietoja varten varattuja kohtia selittääksenne omin sanoin tilannettanne. Toivomme Teidän kertovan

- kivuista, väsymyksestä, hengenahdistuksesta, joita teillä mahdollisesti on tehdessänne päivittäisiä askareita
- kivuista, väsymyksestä, hengenahdistuksesta, joita teillä mahdollisesti on päivittäisten askareiden jälkeen
- tuntemustenne mahdollisesta päivittäisestä vaihtelusta
- kaikista muistakin sairautenne tai vammanne vaikutuksista, joista arvelette meidän olevan hyvä tietää.

Jos Teillä on proteesi, haluaisimme tietää mahdollisista vaikeuksista sen käytössä.

Voidaksenne vastata kysymyksiin, Teidän ei tarvitse kokeilla niitä toimintoja, joista kyselemme lomakkeessa. Kertokaa vain, pystyisittekö oman kokemuksenne mukaan suoriutumaan niistä. Tunnette itse sairautenne tai vammanne ja tiedätte, miten sen kanssa toimia.

Tämä lomake käsittelee fyysisiä ja aisteihin liittyviä ongelmia. Jos sairaudestanne tai vammastanne johtuu muita ongelmia, joita lomakkeessa ei käsitellä, esimerkiksi hermoja ja mielenterveyttä, kertokaa niistä erikseen sitä varten merkityssä kohdassa. Korkeasta tai matalasta verenpaineesta, huimauskohtauksista yms. voitte kertoa kohdassa, jonka otsikko on "Muita tietoja".

Täyttäkää lomake itse. Jos tarvitsette apua, voitte pyytää jotakuta kirjoittamaan vastauksenne lomakkeeseen sanelunne mukaan.

Lisätilana voitte käyttää lopussa olevaa tyhjää tilaa.

Lomake on osa laajempaa kyselyä. Tässä selvitetään, miten sairautenne tai vammanne vaikuttaa toimintakykyynne.

ISTUMINEN

Onko teidän vaikea istua mukavasti tuolilla? Mukavalla istumisella tarkoitetaan, että kykenette kerran istuuduttuanne jatkamaan istumista, ilman että teidän on pakko epämukavuuden takia nousta tuolista. Tuolilla tarkoitetaan suoraa selkänojallista istuinta, jossa ei ole käsinoja.

Rastittakaa ensimmäinen kohta, joka sopii tilanteeseenne. Rastittakaa vain yksi kohta.

- Minulla ei ole ongelmia istua tuolilla.
- En ylipäätään voi istua tuolilla mukavasti.
- En voi istua pitempään kuin 10 minuuttia tarvitsematta nousta.
- En voi istua pitempään kuin 30 minuuttia tarvitsematta nousta.
- En voi istua pitempään kuin tunnin tarvitsematta nousta
- En voi istua pitempään kuin kaksi tuntia tarvitsematta nousta.

TUOLISTA NOUSEMINEN

Onko teidän vaikeaa nousta tuolista ylös? Nousemisella tarkoitetaan pystyyn pääsemistä ilman toisen henkilön apua. Tuolilla tarkoitetaan istuinta, jossa on suora selkänoja, mutta ei käsinoja.

Rastittakaa ensimmäinen tilanteeseenne sopiva kohta. Rastittakaa vain yksi kohta.

- Minun ei ole vaikea nousta tuolista seisaalleni.
- En kykene ollenkaan nousemaan tuolista seisaalleni.
- En pysty nousemaan tuolista seisaalleni ottamatta tukea jostakin.
- Toisinaan en pysty nousemaan tuolista seisaalleni ottamatta tukea jostakin.
- Kuinka usein? Kirjoittakaa alla olevaan tilaan.

KUMARTUMINEN TAI KYEKISTYMINEN

Onko teidän vaikea kumartua tai kyykistyä? Tarkoitamme **joko** kumartumista tai kyykistymistä **tai molempia aloittaen seisaaltaan, ei istualtaan**

Rastittakaa ensimmäinen tilanteeseen sopiva kohta. Rastittakaa vain yksi kohta.

Minun ei ole vaikea kumartua tai kyykistyä.

En pysty kumartumaan ja koskettamaan polviani ja nousemaan jälleen suoraksi

En pysty ollenkaan kumartumaan tai kyykistymään esim. paperin poimimiseksi lattialta ja nousemaan jälleen pystyyn.

En joskus pysty kumartumaan tai kyykistymään esim. paperin poimimiseksi lattialta ja kohottautumaan jälleen.

Jos rastititte viimeisen vaihtoehdon, kertokaa kuinka usein ette voi kumartua tai kyykistyä. Käyttäkää alla olevaa lisätilaa.

LISÄTIETOJA

Kirjoittakaa alla oleviin kohtiin vaikeuksista, joita Teillä mahdollisesti on istumisessa, nousemisessa, kumartumisessa tai kyykistymisessä. Erityisesti toivomme Teidän kertovan kivuista tai väsymyksestä, joita tunnette näiden tilanteiden yhteydessä. Mainitkaa myös, vaihteleeko tilanteenne päivästä toiseen.

Istumisen tuolissa

Tuolista nouseminen

Kumartuminen tai kyykistyminen

SEISOMINEN

Onko Teidän vaikea seistä? Seisomisella tarkoitamme joko seisomista tukeutumatta mihinkään tai kehenkään tai seisomista kävelykeppiä käyttäen, jos käytätte sitä normaalisti.

Rastittakaa ensimmäinen tilanteeseenne sopiva kohta. Rastittakaa vain yksi kohta.

- Minun ei ole vaikea seistä.
- En kykene seisomaan ilman apua.
- En voi seistä kuin enintään minuutin, sitten on pakko **istuutua**.
- En voi seistä kuin enintään 10 minuuttia, sitten on **pakko istuutua**.
- En voi seistä kuin enintään puoli tuntia, sitten on **pakko istuutua**.
- En voi seistä kuin enintään 10 minuuttia, sitten on **pakko lähteä liikkeelle**.
- En voi seistä kuin enintään puoli tuntia, sitten on pakko **lähteä liikkeelle**.

KÄVELEMINEN

Onko Teidän vaikea kävellä? Kävelemisellä tarkoitamme kävelemistä tasaisella maalla mahdollisesti käyttäen myös jotain apuvälinettä, jos tarvitsette sellaista .

Rastittakaa ensimmäinen tilanteeseenne sopiva kohta. Rastittakaa vain yksi kohta.

- Minulla ei ole kävelyvaikeuksia.
- En ylipäättään voi kävellä.
- En voi kävellä kuin muutamia askelia pysähtymättä tai tuntematta voimakasta epämukavuutta.
- En voi kävellä enempää kuin 50 metriä pysähtymättä tai tuntematta voimakasta epämukavuutta.
- En voi kävellä enempää kuin 200 metriä pysähtymättä tai tuntematta voimakasta epämukavuutta.
- En voi kävellä enempää kuin 400 metriä pysähtymättä tai tuntematta voimakasta epämukavuutta.
- En voi kävellä enempää kuin 800 metriä pysähtymättä tai tuntematta voimakasta epämukavuutta.

PORTAISSA KULKEMINEN

Onko Teidän vaikea kulkea portaissa?

Rastittakaa ensimmäinen tilanteeseen sopiva kohta. Rastittakaa vain yksi kohta. (12 askelmaa tarkoittaa noin yhtä kerrosväliä)

Minun ei ole vaikea nousta ja laskeutua portaita.

En pysty nousemaan enkä laskeutumaan yhtäkään askelmaa.

En pysty kulkemaan 12 askelman portaikkoa ylös ja alas

Pystyn kulkemaan edestakaisin 12 askelman portaikon, mutta vain jos tukeudun johonkin ja lepään välillä.

Pystyn kulkemaan edestakaisin 12 askelman portaikon, mutta vain jos tukeudun johonkin.

Pystyn kulkemaan edestakaisin 12 askelman portaikon, mutta vain kulkemalla sivuittain taikka askelen kerrallaan.

LISÄTIETOJA

Kirjoittakaa seuraaviin kohtiin vaikeuksista, joita Teillä mahdollisesti on seisomisessa, kävelemisessä tai portaissa kulkemisessa. Erityisesti toivomme Teidän kertovan kivuista ja väsymyksestä, joita tunnette näiden tilanteiden yhteydessä. Mainitkaa myös, vaihtelee ko tilanteenne päivittäin. Jos tarvitsette kirjoittamiseen lisätilaa, käytäkää lomakkeen lopussa olevaa tyhjää tilaa.

Seisominen

Käveleminen

Kertokaa mahdollisesti käyttämistänne apuvälineistä, myös pyörätuolista.

Portaissa kulkeminen

KÄSIEN KÄYTTÄMINEN

Onko Teidän vaikea käyttää käsiänne?

Jos on, täyttäkää ensin seuraava kohta.

Olen oikeakätinen
 vasenkätinen

Rastittakaa ensimmäinen tilanteeseen sopiva kohta. Rastittakaa vain yksi kohta.

- Minulla ei ole vaikeuksia käyttää käsiäni.
- En voi kääntää kirjan sivuja kummallakaan kädelläni.
- En pysty kääntämään vesihanaa tai lieden säätönuppeja kummallakaan kädelläni.
- En pysty ottamaan kummallakaan kädelläni kolikkoa sormiini.
- En pysty käyttämään kynää.
- En pysty tekemään solmua esimerkiksi nauhaan.
- En pysty toisella kädelläni kääntämään vesihanaa tai lieden säätönappeja, mutta toisella pystyn.
- En pysty toisella kädelläni ottamaan kolikkoa, mutta toisella pystyn.

KÄSIVARSIEN OJENTAMINEN

Onko Teidän vaikea ojentaa käsivarsianne ja ylettyä niillä johonkin?

Rastittakaa kohta, joka sopii kuvaamaan tilannettanne. Rastittakaa vain yksi kohta.

- Minun ei ole vaikea ojentaa käsivarsiani.
- En voi nostaa kumpaakaan kättäni pannakseni jotakin takkini rintataskuun.
- En voi kohottaa kumpaakaan kättäni pannakseni hatun päähäni.
- En voi laittaa kumpaakaan kättäni selän taakse esimerkiksi pukeakseni ylleni takin tai jakun.
- En voi nostaa kumpaakaan kättäni pään yläpuolelle ylettyäkseni jonnekin.
- En kykene nostamaan toista kättä pääni tasolle esimerkiksi pannakseni hatun päähän, mutta toisella kädellä kykenen tekemään sen.
- En kykene kohottamaan toista käsivarttani pääni yläpuolelle ylettyäkseni jonnekin, mutta toisen käsivarteni kyllä.

NOSTAMINEN JA SIIRTÄMINEN

Nostamisella tarkoitamme esineen ottamista jostakin tarvitsematta kumartua tai kurkottaa, esim. esineen ottamista pöydältä. Siirtämisellä tarkoitamme esineen siirtämistä käsillä toiseen paikkaan vain yläruumista liikuttaen.

Onko Teidän vaikea nostaa ja siirtää esineitä käsillänne?

Rastittakaa ensimmäinen tilanteeseen sopiva kohta. Rastittakaa vain yksi kohta.

Minulla ei ole ongelmia esineiden nostamisessa ja siirtämisessä.

En pysty nostamaan pehmeäkantista kirjaa kummallakaan kädelläni.

En pysty nostamaan enkä siirtämään 0,5 litran maitotölkkiä kummallakaan kädelläni.

En pysty nostamaan täyttä kulhoa tai vajaan kahden litran kattilaa kaataakseni siitä samalla jotain kummallakaan kädelläni.

En pysty nostamaan ja siirtämään 2,5 kilon perunapussia kummallakaan kädelläni

En pysty nostamaan ja siirtämään 0,5 litran maitotölkkiä toisella kädelläni, mutta toisella pystyn.

En pysty nostamaan ja siirtämään 2,5 kilon perunapussia toisella kädelläni, mutta toisella pystyn.

LISÄTIETOJA

Kirjoittakaa vaikeuksista, joita Teillä mahdollisesti on käsienne käyttämisessä ja käsillä ylettymisessä sekä nostamisessa ja siirtämisessä lisätiedoille varattuihin kohtiin. Erityisesti toivomme Teidän kertovan kivuista ja väsymyksestä, joita tunnette näissä tilanteissa. Mainitkaa myös, vaihtelee kohtalanteenne päivittäin. Jos tarvitsette kirjoittamiseen lisätilaa, sitä on lomakkeen lopussa .

Käsien käyttö

Ylettyminen käsillä

Esineiden nostaminen ja siirtäminen

NÄKEMINEN

Millainen näkökykynne on normaalissa valossa? Normaalilla valolla tarkoitetaan päivänvaloa ulkona ja kirkasta sähkövaloa sisällä.

Käytättekö silmälaseja tai piilolinssejä?

En

Rastittakaa yksi alla olevista kohdista.

Kyllä

Rastittakaa yksi alla olevista kohdista .Se kertoo meille, miten näette laseilla.

Rastittakaa ensimmäinen tilanteeseen sopiva kohta. Rastittakaa vain yksi kohta.

Minulla ei ole näköongelmia

En erota valoa pimeästä.

En erota huoneessa olevan huonekalun muotoa.

En näe lukea suurella kirjasinkoolla painettua kirjan tekstiä, kun se on normaalin lukuetaisyuden päässä silmistäni.

Tämä on suuri kirjasinkoko.

En tunnista henkilöä, joka on huoneen toisella puolella vähintään 5 metrin päässä minusta.

En tunnista henkilöä, joka on kadun toisella puolella vähintään 15 metrin päässä minusta.

PUHUMINEN

Onko Teidän vaikea puhua ihmisille tai saada itsenne ymmärretyksi jonkin puhevian, vamman tai sairauden vuoksi? Tässä ei tarkoiteta kieli- tai ääntämisvaikeuksia.

Rastittakaa ensimmäinen tilanteeseen sopiva kohta. Rastittakaa vain yksi kohta.

Minulla ei ole puhevaikeuksia.

En kykene puhumaan ollenkaan.

Perheenjäseneni tai ystäväni eivät ymmärrä puhettani.

Vieraat eivät ymmärrä puhettani lainkaan.

Vieraiden on hyvin vaikeaa ymmärtää puhettani.

Vieraiden on jossain määrin vaikeaa ymmärtää puhettani.

KUULEMINEN

Jos Teillä on kuulovaikeuksia, merkitkää rasti ruutuun, joka sopii teihin.

Käytättekö kuulolaitetta En

Kyllä

Rastittakaa alla olevista Teille parhaiten sopiva kohta. Jos käytätte kuulolaitetta, kuvatkaa siis tilanteenne käyttäessänne kuulolaitetta.

Rastittakaa ensimmäinen tilanteeseen sopiva kohta. Rastittakaa vain yksi kohta.

Minulla ei ole kuulovaikeuksia.

En kuule lainkaan.

En kuule tarpeeksi hyvin seuratakseni televisio-ohjelmaa, vaikka äänen voimakkuus olisi maksimissaan.

En kuule tarpeeksi hyvin ymmärtääkseni, mitä joku sanoo kovalla äänellä huoneessa, jossa muuten on hiljaista.

En kuule tarpeeksi hyvin ymmärtääkseni, mitä joku sanoo normaalilla äänellä muuten hiljaisessa huoneessa.

En kuule tarpeeksi hyvin ymmärtääkseni, mitä joku sanoo normaalilla äänellä kadulla, jolla on vilkas liikenne.

LISÄTIETOJA

Kirjoittakaa seuraaviin kohtiin vaikeuksista, joita Teillä mahdollisesti on näkemisessä, puhumisessa ja kuulemisessa. Erityisesti toivomme Teidän kertovan kivuista tai väsymyksestä, joita tunnette näissä tilanteissa. Mainitkaa myös, vaihtelee ko tilanteenne päivittäin. Jos tarvitsette kirjoittamiseen lisätilaa, käytäkää tyhjää tilaa lomakkeen lopussa

Näkeminen

Puhuminen

Kuuleminen

TAJUNNANMENETYKSET JA VASTAAVAT KOHTAUKSET

Onko Teillä sairauskohtauksia, esim. epileptisiä kohtauksia tai muita hetkellisiä tajunnanmenetyksiä tai tajunnantilan muutoksia valveilla ollessanne?

- Tähän ei lueta
- kohtauksia unessa
  - tavallista huimausta
  - heikotusta
  - pyörtymistä.

Rastittakaa ensimmäinen tilanteeseen sopiva kohta. Rastittakaa vain yksi kohta.

- Minulla ei ole sairauskohtauksia tai tajunnanmenetyksiä.
- Minulla on sairauskohtaus tai sentapainen oire vähintään kerran päivässä.
- Minulla on sairauskohtaus tai sentapainen oire vähintään kerran viikossa.
- Minulla on sairauskohtaus tai sentapainen oire vähintään kerran kuukaudessa.
- Minulla on silloin tällöin sairauskohtaus tai sentapainen oire.

Jos rastititte viimeisen vaihtoehdon, merkitkää kolmen viimeksi saamanne kohtauksen päivämäärät joko täsmälleen tai - jos ette muista aikoja täsmälleen - arvioikaa päivämäärät suunnilleen.

LISÄTIETOJA

Käyttäkää seuraavaa tilaa ilmoittaaksenne muista mahdollisista tajunnanmenetykseen tai sairauskohtauksiin liittyvistä vaikeuksista, joista meidän tulisi tietää.

WC:SSÄ KÄYNTI

Onko Teidän vaikea hallita suolen tai rakon toimintaa? Tällä ei tarkoiteta vuoteenkastelua vaan sitä, että menetätte suolen tai rakon hallinnan ennen kuin ehditte WC:hen. Mukaan ei lueta ohimeneviä tilanteita, jotka voivat aiheuttaa ummetusta, saattaa vatsan toiminnan sekaisin tai aiheuttaa tarpeen käydä usein WC:ssä.

Rastittakaa ensimmäinen sekä suolen että rakon toimintaa kuvaava kohta, joka sopii tilanteeseen. Rastittakaa vain yksi kohta.

Suolen toiminta

- Suolen toiminnassa ei ole ongelmia.
- En hallitse suolen toimintaa ollenkaan.
- Menetän suolen toiminnan hallinnan ainakin kerran viikossa.
- Menetän suolen toiminnan hallinnan ainakin kerran kuukaudessa
- Menetän suolen toiminnan hallinnan satunnaisesti
Kuinka usein? Kirjoittakaa alla olevaan tilaan.

Rakon toiminta

- Rakon toiminnassa ei ole ongelmia.
- En hallitse rakon toimintaa ollenkaan.
- Menetän rakon toiminnan hallinnan ainakin kerran kuukaudessa.
- Menetän rakon toiminnan hallinnan satunnaisesti.
Kuinka usein? Kirjoittakaa alla olevaan tilaan.

LISÄTIETOJA

Kirjoittakaa tähän tilaan kaikki, minkä arvelette meidän tarvitsevan tietää WC:ssä käyntiin liittyvistä vaikeuksistanne. Mainitkaa myös, vaihteleeko tilanteenne päivittäin.

AHDISTUS, MASENNUS JA MUUT MIELENTERVEYSONGELMAT

Oletteko saanut hoitoa ahdistuksen, masennuksen tai mielisairauden johdosta tai arveletteko, että Teillä on mielenterveyteen liittyvä ongelma?

Ei

Kyllä

Jos vastasitte myöntävästi, kertokaa tarkemmin, kuinka usein käytte hoidossa?

Milloin tapasitte terapeutin viimeksi? _____ / _____ / _____

Kirjoittakaa alla olevaan tyhjään kohtaan ongelmista, joita Teillä on mielenterveyden suhteen ja minkälaista hoitoa saatte. Kertokaa myös jokapäiväisen elämänne ongelmista, jotka liittyvät mielenterveyteenne ja sosiaalisen kanssakäymisen ongelmiin.

MUITA TIETOJA

Kertokaa muusta, minkä arvelette meidän olevan hyvä tietää siitä, miten sairautenne tai vammanne vaikeuttaa tavallista jokapäiväistä elämäännne. Näitä asioita voivat olla esimerkiksi liian korkea tai matala verenpaine, huimaus ja pahoinvointi, diabetes tai mikä tahansa, mistä haluaisitte kertoa.

Teitä saatetaan pyytää lääkärintarkastukseen. Alla voitte kertoa erityistarpeista sitä varten, esimer-

kiksi:

- tulkin tarpeesta
- vaikeuksista kulkea portaissa
- että tarvitsette tilanne takia jonkun olemaan mukanaan lääkärintarkastuksessa.

MUITA TIETOJA (jatkuu)

Kirjoittakaa alla olevaan tilaan, mitä muuta arvelette meidän tarvitsevan tietää.

Allekirjoittakaa lomake itse, vaikka joku muu olisi täyttänyt sen puolestanne.

Allekirjoitus _____

Päiväys _____ / _____ / _____

TARKISTUS

Varmistukaa siitä, että

- olette vastannut jokaiseen kohtaan.
- olette allekirjoittanut ja päivännyt lomakkeen.

Lähetäkää lomake takaisin kuoressa, joka tuli lähetyksen mukana. Siihen ei tarvita postimerkkiä.

Kiitämme vastauksestanne!

LIITE 2

Epävirallinen käännös

KANSANELÄKELAITOS
FOLKPENSIONSANSTALTEN
27.9.2004

TOIMINTAKYKYÄ KOSKEVA TUTKIMUS (PCA-testi)

Lääkäriin raporttilomake

Tutkittavan sukunimi

Tutkittavan etunimet

Tutkittavan henkilötunnus

Tutkimus ja haastattelu aloitettiin

Tutkimus ja haastattelu päättyivät

Raportti tuli valmiiksi

Tutkimuksen päivämäärä

Tutkimuspaikka

Lääkäriin nimi

Kaikki diagnoosit (sekä aikaisemmat että tutkimuksen aikana todetut)

1	5	1
2	6	
3	7	
4	8	

Lääkitys ja syy sen käyttöön

Lääkityksen haittavaikutukset

3

Tiedot kuluneen vuoden ajalta tutkittavan sairaalahoidosta tai hänelle tehdyistä tutkimuksista.

4

Mielenterveyspotilaista mainittava, mitä erityishoitoa he ovat saaneet kolmen viime kuukauden aikana?

5

Kuka hoidon antoi? Tarkat henkilötiedot ja tieto mielenterveysalan ammattipätevyydestä.

6

Tutkittavan toimintakyvyn kuvaus

Merkitse tähän tutkittavan kliiniset esitiedot ja hänen oma kuvauksensa tyypillisestä päivästä ja siitä, miten hänen sairaustilansa vaikuttaa hänen jokapäiväiseen elämäänsä. Millainen toimintakyky on huonoina päivinä, ja miten tilan vaikeusaste ja rasituksen vaihtelu vaikuttavat oloon ja tuntuvat esimerkiksi kipuina, väsymyksenä, jäykkyytenä, hengenahdistuksena tai tasapaino-ongelmina?

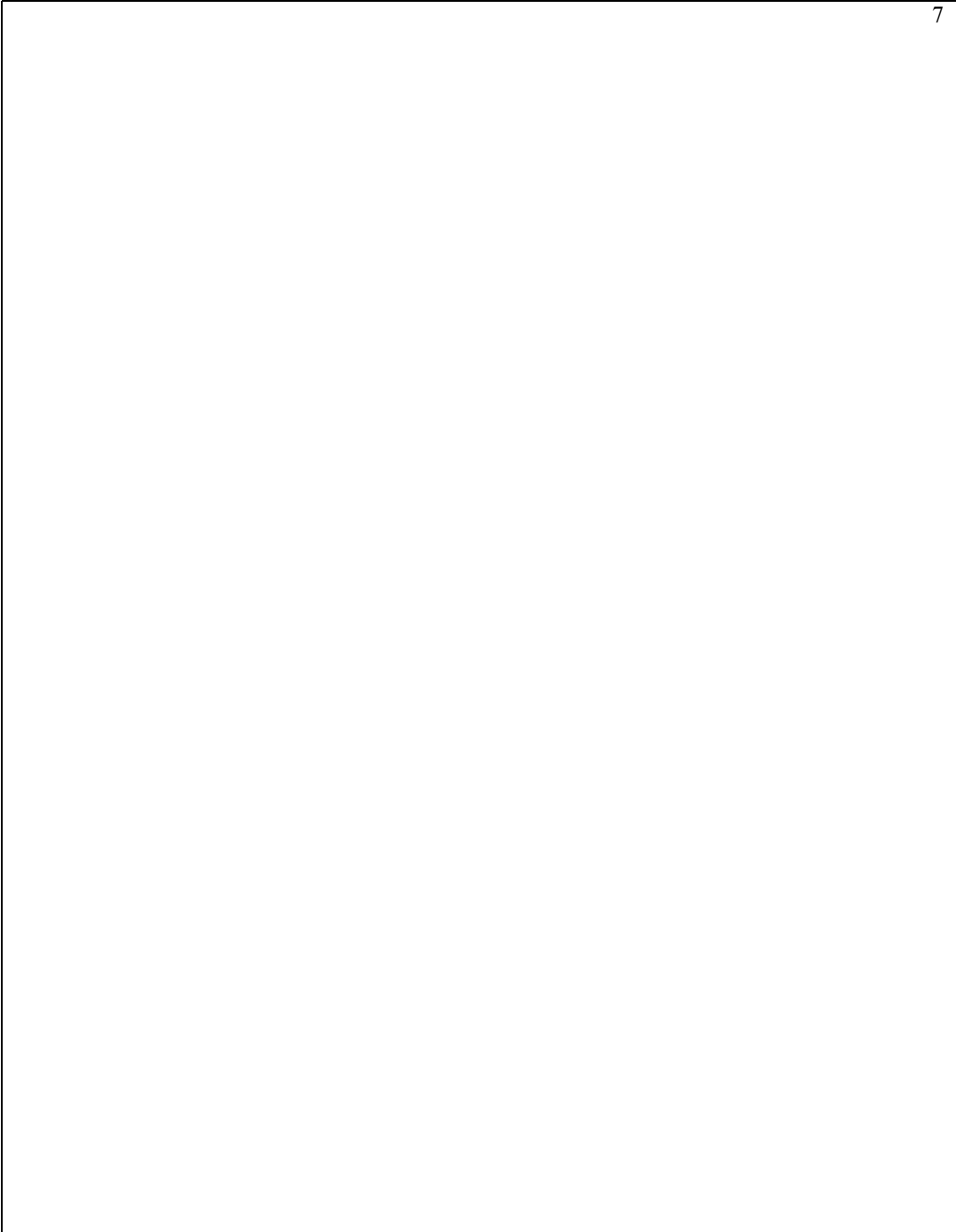
7

Tutkittavan toimintakyvyn kuvaus - jatkuu

Merkitse tähän tutkittavan kliiniset esitiedot ja hänen oma kuvauksensa tyypillisestä päivästä ja siitä, miten hänen sairaustilansa vaikuttaa hänen jokapäiväiseen elämäänsä. Millainen toimintakyky on huonoina päivinä, ja miten tilan vaikeusaste ja räsituksen vaihtelu vaikuttavat oloon ja tuntuvat esimerkiksi kipuna, väsymyksenä, jäykkyytenä, hengenahdistuksena tai tasapaino-ongelmina?

7

ISTUMINEN (toiminto 3)

Tällä tarkoitetaan istumista mukavasti tuolissa, jossa on selkänoja mutta ei käsinoja. Mukavasti istumisella tarkoitetaan sitä, ettei istujan tarvitse nousta istumisen aiheuttaman epämukavuuden takia. *Rastita ensimmäinen sopiva kohta.*

- istum. f Istuminen sujuu vaikeuksitta.
- istum. a Tuolissa mukavasti istuminen ei onnistu ollenkaan.
- istum. b Voi istua enintään 10 minuuttia tarvitsematta nousta tuolista.
- istum. c Voi istua enintään 30 minuuttia tarvitsematta nousta tuolista.
- istum. d Voi istua enintään tunnin tarvitsematta nousta tuolista.
- istum. e Voi istua enintään 2 tuntia tarvitsematta nousta tuolista.

- Oletko samaa mieltä kuin tutkittava? En
- Olen
- Tutkittavan vastaus epäselvä

NOUSEMINEN ISTUVASTA ASENNOSTA (toiminto 5)

Tällä tarkoitetaan nousemista ilman toisen henkilön apua tuolista, jossa on selkänoja mutta ei käsinoja. *Rastita ensimmäinen sopiva kohta.*

- nous. d Nouseminen käy vaikeuksitta.
- nous. a Ei pysty nousemaan tuolista.
- nous. b Ei pysty nousemaan tuolista tukeutumatta johonkin.
- nous. c Nouseminen tuolista ei toisinaan onnistu ottamatta tukea jostakin.

- Oletko samaa mieltä kuin tutkittava? En
- Olen
- Tutkittavan vastaus epäselvä

KUMARTUMINEN TAI KYRKISTYMINEN (toiminto 6)

Tällä tarkoitetaan kumartumista tai kyykistymistä seisovasta asennosta, ei istuvasta, lähtien. Liike voidaan suorittaa molempien yhdistelmänä. *Rastita ensimmäinen sopiva kohta.*

- kumart. d Ei vaikeuksia kumartua tai kyykistyä.
- kumart. a Ei voi kumartua koskettamaan polviaan ja jälleen suoristautua.
- kumart. b Ei voi joko kumartua tai kyykistyä tai kumartua ja kyykistyä esim. ottamaan paperinpala lattialta ja jälleen suoristautua.
- kumart. c Toisinaan ei voi kumartua tai kyykistyä tai kumartua ja kyykistyä esim. ottamaan paperinpala lattialta ja jälleen suoristautua.

- Oletko samaa mieltä kuin tutkittava? En
- Olen
- Tutkittavan vastaus epäselvä

7

Valintojesi lääketieteelliset perusteet

Jokapäiväisen elämän kannalta olennaisen toimintakyvyn pääpiirteet	8

Arvioinnin aikaiset huomiot käyttäytymisestä	9

Kliinisen tutkimuksen tulokset	10

Toimintakykyä koskeva yhteenveto

Arvioi tutkittavan ilmoittama toimintakyky edellä olevan valossa (ks. kohta 7). Ilmoita lääketieteellinen kantasi siitä, onko todennäköistä, että tutkittavan tila vaihtelee tavanomaisen viikon aikana, ja voiko tutkittava suorittaa tiettyä toimintaa säännöllisesti ja toistuvasti, kun otetaan huomioon hänen tilansa vaihtelut, kivut, väsymys, jäykkyys, hengenahdistus ja tasapaino-ongelmat.	11

SEISOMINEN

(toiminto 4)

Tällä tarkoitetaan seisomista ilman toisen henkilön antamaa tukea tai tukeutumatta muuhun kuin kävelykeppiin. *Rastita ensimmäinen sopiva kohta.*

seis. g	Ei vaikeuksia seistä.	☐
seis. a	Ei voi seistä ilman apua.	☐
seis. b	Voi seistä enintään minuutin tarvitsematta istuutua.	☐
seis. c	Voi seistä enintään 10 minuuttia tarvitsematta istuutua.	☐
seis. d	Voi seistä enintään 30 minuuttia tarvitsematta istuutua.	☐
seis. e	Voi seistä enintään 10 minuuttia tarvitsematta lähteä liikkeelle.	☐
seis. f	Voi seistä enintään 30 minuuttia tarvitsematta lähteä liikkeelle.	☐

Oletko samaa mieltä kuin tutkittava?	En	☐
	Olen	☐
	Tutkittavan vastaus epäselvä	☐

KÄVELEMINEN

(toiminto 1)

Tällä tarkoitetaan kävelyä tasaisella maalla käyttäen mahd. kävelykeppiä tai muuta tutkittavan tavanomaisesti käyttämää apuneuvoa. *Rastita ensimmäinen sopiva kohta.*

käv. g	Kävely sujuu vaikeuksista.	☐
käv. a	Ei pysty kävelemään ollenkaan.	☐
käv. b	Voi kävellä vain muutamia askelia pysähtymättä tai tuntematta voimakasta epämukavuutta.	☐
käv. c	Voi kävellä enintään 50 metriä pysähtymättä tai tuntematta voimakasta epämukavuutta.	☐
käv. d	Voi kävellä enintään 200 metriä pysähtymättä tai tuntematta voimakasta epämukavuutta.	☐
käv. e	Voi kävellä enintään 400 metriä pysähtymättä tai tuntematta voimakasta epämukavuutta.	☐
käv. f	Voi kävellä enintään 800 metriä pysähtymättä tai tuntematta voimakasta epämukavuutta.	☐

Oletko samaa mieltä kuin tutkittava?	En	☐
	Olen	☐
	Tutkittavan vastaus epäselvä	☐

KULKEMINEN PORTAISSA

(toiminto 2)

Tällä tarkoitetaan kulkemista jalkaisin portaissa sekä ylös että alas. *Rastita ensimmäinen sopiva kohta.*

portaat f	Ei vaikeuksia kulkea portaita ylös ja alas.	☐
portaat a	Ei pysty kulkemaan ylös eikä alas yhtäkään askelmaa.	☐
portaat b	Ei pysty kulkemaan ylös ja alas 12 askelman portaikkoa.	☐
portaat c	Pystyy kulkemaan ylös ja alas 12 askelman portaikon mutta vain jos tukeutuu johonkin ja lepää välillä.	☐
portaat d	Pystyy kulkemaan ylös ja alas 12 askelman portaikon mutta vain jos tukeutuu johonkin.	☐
portaat e	Voi kulkea ylös ja alas 12 askelman portaikon, mutta vain sivuittain tai askel askeleelta.	☐

Oletko samaa mieltä kuin tutkittava?	En	☐
	Olen	☐
	Tutkittavan vastaus epäselvä	☐

Valintojesi lääketieteelliset perusteet

Jokapäiväisen elämän kannalta olennaisen toimintakyvyn pääpiirteet 12

Arvioinnin aikaiset huomiot käyttäytymisestä 13

Kliinisen tutkimuksen tulokset 14

Toimintakykyä koskeva yhteenveto

15
Arvioi tutkittavan ilmoittama toimintakyky edellä olevan valossa (ks. kohta 7). Ilmoita lääketieteellinen kantasi siitä, onko todennäköistä, että tutkittavan tila vaihtelee tavanomaisen viikon aikana, ja voiko tutkittava suorittaa toiminnan säännöllisesti ja toistuvasti, kun otetaan huomioon hänen tilansa vaihtelut, kivut, väsymys, jäykkyys, hengenahdistus ja tasapaino-ongelmat.

KÄDEN JA SORMIEN KÄYTTÖ

(toiminto 7)

Rastita ensimmäinen sopiva kohta.

käsi h	Ei vaikeuksia käyttää käsiä.	☐
käsi a	Ei kykene kääntämään kirjan sivuja kummallakaan kädellään.	☐
käsi b	Ei kykene kääntämään vesihanaa tai lieden säätönappulaa kummallakaan kädellään.	☐
käsi c	Ei kykene ottamaan kummallakaan kädellään kolikkoa sormiinsa.	☐
käsi d	Ei kykene käyttämään kynää	☐
käsi e	Ei kykene tekemään solmua nauhaan.	☐
käsi f	Ei kykene toisella kädellä kääntämään vesihanaa tai lieden säätönappulaa, mutta toisella kyllä.	☐
käsi g	Ei kykene toisella kädellä ottamaan kolikkoa, mutta toisella kyllä.	☐
Oletko samaa mieltä kuin tutkittava?	En	☐
	Olen	☐
	Tutkittavan vastaus epäselvä	☐

KÄSIVARSIEN OJENTAMINEN, YLETTYMINEN

(toiminto 9)

Rastita ensimmäinen sopiva kohta.

ylett. g	Käsivarsien ojentaminen onnistuu vaivatta.	☐
ylett. a	Ei pysty nostamaan kumpaakaan kättään pannakseen jotain takkinsa rintataskuun.	☐
ylett. b	Ei pysty nostamaan kumpaakaan kättään pään tasolle pannakseen hatun päähänsä.	☐
ylett. c	Ei ylety kummallakaan kädellään selän taakse pukeakseen ylleen takin.	☐
ylett. d	Ei pysty nostamaan kumpaakaan kättään pään yli ylettyäkseen johonkin.	☐
ylett. e	Ei pysty nostamaan toista kättään pannakseen hatun päähänsä, mutta toisen kykenee.	☐
ylett. f	Ei pysty nostamaan toista kättään pään yli ylettyäkseen johonkin, mutta toisen kyllä.	☐
Oletko samaa mieltä kuin tutkittava?	En	☐
	Olen	☐
	Tutkittavan vastaus epäselvä	☐

NOSTAMINEN JA SIIRTÄMINEN

(toiminto 8)

Tällä tarkoitetaan esineen ottamista käsiin jostakin sopivasta paikasta ilman kumartumista tai kurkotamista. Kävelykykyä ei tarkastella. *Rastita ensimmäinen sopiva kohta.*

nos g	Esineiden nostaminen ja siirtäminen onnistuu vaivatta.	☐
nos a	Ei pysty nostamaan pehmeäkantista kirjaa kummallakaan kädellä.	☐
nos b	Ei pysty nostamaan puolen litran maitotölkkiä kummallakaan kädellään.	☐
nos c	Ei pysty nostamaan täyttä kulhoa tai vajaa kahden litran astiaa ja samalla kaatamaan siitä jotain kummallakaan kädellään.	☐
nos d	Ei voi nostaa ja siirtää 2,5 kilon perunapussia kummallakaan kädellään.	☐
nos e	Ei voi nostaa ja siirtää 0,5 litran maitotölkkiä toisella kädellä, mutta toisella voi.	☐
nos f	Ei voi nostaa ja siirtää 2,5 kilon perunapussia toisella kädellä, mutta toisella voi.	☐
Oletko samaa mieltä kuin tutkittava?	En	☐
	Olen	☐
	Tutkittavan vastaus on epäselvä	☐

12

Valintojesi lääketieteelliset perusteet

Jokapäiväisen elämän kannalta olennaisen toimintakyvyn pääpiirteet	16

Arvioinnin aikaiset tehdyt huomiot käyttäytymisestä	17

Kliinisen tutkimuksen tulokset	18

Toimintakykyä koskeva yhteenveto

Arvioi tutkittavan ilmoittama toimintakyky edellä olevan valossa (ks. kohta 7). Ilmoita lääketieteellinen kantasi siitä, onko todennäköistä, että tutkittavan tila vaihtelee tavanomaisen viikon aikana, ja voiko tutkittava suorittaa toiminnan säännöllisesti ja toistuvasti, kun otetaan huomioon hänen tilansa vaihtelut, kivut, väsymys, jäykkyys, hengenahdistus ja tasapaino-ongelmat.	19

NÄKEMINEN

(toiminto 12)

Tällä tarkoitetaan näkemistä tavallisessa päivänvalossa tai kirkkaassa sähkövalossa mahdollisesti silmälasilla tai vastaavilla apuvälineillä.

Rastita ensimmäinen sopiva kohta.

näk. f	Ei vaikeuksia näkemisessä.	☐
näk. a	Ei erota valoa pimeydestä.	☐
näk. b	Ei erota huonekalun muotoa huoneessa.	☐
näk. c	Ei näe lukea 16 pisteen painokirjaimia yli 20 senttimetrin etäisyydeltä.	☐
näk. d	Ei tunnista samassa huoneessa olevaa tuttua henkilöä 5 metrin päästä.	☐
näk. e	Ei tunnista kadun toisella puolella olevaa tuttua henkilöä 15 metrin päästä.	☐

Oletko samaa mieltä kuin tutkittava?	En	☐
	Olen	☐
	Tutkittavan vastaus epäselvä	☐

PUHUMINEN

(toiminto 10)

Kieli- ja ääntämisvaikeuksia ei oteta huomioon.

Rastita ensimmäinen sopiva kohta.

puh. f	Ei puhevaikeuksia.	☐
puh. a	Ei kykene puhumaan.	☐
puh. b	Perheenjäsenet ja ystävät eivät ymmärrä tutkittavan puhetta.	☐
puh. c	Vieraat henkilöt eivät ymmärrä tutkittavan puhetta.	☐
puh. d	Vieraat ymmärtävät juuri ja juuri tutkittavan puheen.	☐
puh. e	Vieraitten on jonkin verran vaikeaa ymmärtää tutkittavan puhetta.	☐

Oletko samaa mieltä kuin tutkittava?	En	☐
	Olen	☐
	Tutkittavan vastaus epäselvä	☐

KUULEMINEN

(toiminto 11)

Tällä tarkoitetaan kuulemista myös kuulokojeella, jos sellainen on käytössä.

Rastita ensimmäinen sopiva kohta.

kuul. f	Ei kuulovaikeuksia.	☐
kuul. a	Ei kuule minkäänlaisia ääniä.	☐
kuul. b	Ei kuule tarpeeksi hyvin seuratakseen televisio-ohjelmaa, vaikka ääni on maksimissaan.	☐
kuul. c	Ei kuule tarpeeksi hyvin ymmärtääkseen kovaäänistä puhetta hiljaisessa huoneessa.	☐
kuul. d	Ei kuule tarpeeksi hyvin saadakseen selvää tavallisesta puheäänestä hiljaisessa huoneessa.	☐
kuul. e	Ei kuule tarpeeksi hyvin saadakseen selvää tavallisesta puheäänestä vilkkaalla kadulla.	☐
Oletko samaa mieltä kuin tutkittava?	En	☐
	Olen	☐
	Tutkittavan vastaus epäselvä	☐

Valintojesi lääketieteelliset perusteet

Jokapäiväisen elämän kannalta olennaisen toimintakyvyn pääpiirteet 20

Arvioinnin aikaiset huomiot käyttäytymisestä 21

Kliinisen tutkimuksen tulokset 22

Toimintakykyä koskeva yhteenveto

Arvioi tutkittavan ilmoittama toimintakyky edellä olevan valossa (ks. kohta 7). Ilmoita lääketieteellinen kantasi siitä, onko todennäköistä, että tutkittavan tila vaihtelee tavanomaisen viikon aikana, ja voiko tutkittava suorittaa toiminnan säännöllisesti ja toistuvasti, kun otetaan huomioon hänen tilansa vaihtelut, kivut ja väsymys. 23

TAJUNTA VALVEILLAOLON AIKANA (toiminto 14)

Tajunnanmenetyksiin luetaan valveillaolon aikana saadut epileptiset ja vastaavat sairauskohtaukset ja tajunnantilan muutokset. Mukaan ei lueta tavallista pyörtymistä, huimausta tai heikotusta.

Rastita ensimmäinen sopiva kohta.

taju g	Ei ongelmia tajunnantilan suhteen.	☐
taju a	Kärsii tahattomasta tajunnan menetyksestä tai tajunnantilan muutoksesta vähintään kerran päivässä.	☐
taju b	Kärsii tahattomasta tajunnan menetyksestä tai tajunnantilan muutoksesta vähintään kerran viikossa.	☐
taju c	Kärsii tahattomasta tajunnan menetyksestä tai tajunnantilan muutoksesta vähintään kerran kuukaudessa.	☐
taju d	On menettänyt tahattomasti tajuntansa tai kokenut tahattoman tajunnantilan muutoksen ainakin kaksi kertaa 6:n viime kuukauden aikana.	☐
taju e	On menettänyt tahattomasti tajuntansa tai kokenut tahattoman tajunnantilan muutoksen ainakin kerran 6:n viime kuukauden aikana.	☐
taju f	On kerran menettänyt tahattomasti tajuntansa tai kokenut tahattoman tajunnantilan muutoksen 3:n viime vuoden aikana.	☐
Oletko samaa mieltä kuin tutkittava?	En	☐
	Olen	☐
	Tutkittavan vastaus epäselvä	☐

Valintojesi lääketieteelliset perusteet

Jokapäiväisen elämän kannalta olennaisen toimintakyvyn pääpiirteet	24

Arvioinnin aikaiset huomiot käyttäytymisestä	25

Toimintakykyä koskeva yhteenveto

Arvioi tutkittavan ilmoittama toimintakyky edellä olevan valossa (ks. kohta 7). Ilmoita lääketieteellinen kantasi siitä, onko todennäköistä, että tutkittavan tila vaihtelee tavanomaisen viikon aikana, ja voiko tutkittava suorittaa toiminnan säännöllisesti ja toistuvasti, kun otetaan huomioon lääkitys ja sen muutokset, kohtauksia aiheuttavat tekijät ja aura. Ilmoita kolmen viimeisen kohtauksen päivämäärät.	26

RAKON JA SUOLEN HALLINTA (KONTINENSSI) (toiminto 13)

Mukaan ei lueta vuoteenkastelua (enuresis) eikä tilanteita, joissa vatsa on tilapäisesti sekaisin.
Rastita ensimmäinen sopiva kohta.

kont. h	Ei ongelmia.	☐
kont. a	Suolen toiminta ei ole tahdonalaisessa hallinnassa.	☐
kont. b	Rakko ei ole tahdonalaisessa hallinnassa.	☐
kont. c	Suolen hallinnan menetys vähintään kerran viikossa.	☐
kont. d	Suolen hallinnan menetys vähintään kerran kuukaudessa.	☐
kont. e	Suolen hallinnan menetys silloin tällöin.	☐
kont. f	Rakon hallinnan menetys vähintään kerran kuussa.	☐
kont. g	Rakon hallinnan menetys satunnaisesti.	☐

Oletko samaa mieltä kuin tutkittava?	En	☐
	Olen	☐
	Tutkittavan vastaus epäselvä	☐

Valintasi lääketieteelliset perusteet

Jokapäiväisen elämän kannalta olennaisen toimintakyvyn pääpiirteet	27

Kliinisen tutkimuksen tulokset	28

Toimintakykyä koskeva yhteenveto

Arvioi tutkittavan ilmoittama toimintakyky edellä olevan valossa (ks. kohta 7). Ilmoita lääketieteellinen kantasi siitä, onko todennäköistä, että tutkittavan tila vaihtelee tavanomaisen viikon aikana, kun otetaan huomioon ongelman vaikeusaste sekä kokeillut ja käytetyt kontrollitoimenpiteet.	29

MIELENTERVEYS

Tämä kohta täytetään, jos on diagnosoitu erityinen mielen sairaus tai jos mielenterveyteen liittyvä toimintavaikeus on seurausta sielullisesta, fyysisestä tai aisteihin liittyvästä tilasta.

30

Käytätkö mielenterveystestiä?

Kyllä

En Olen harkinnut, onko tällä tutkittavalla erityinen mielenterveydellinen sairaus tai vamma. En ole käyttänyt mielenterveyskyselyä (osa 2 kokonaistestistä), koska sellaista sairautta ei ole diagnosoitu eikä liioin hoidettu eikä tiedossani ole mielenterveysongelmaan viittaavaa lääketieteellistä näyttöä tai kliinisiä löydöksiä.

Päätöksen perusteet esitetään seuraavassa ruudussa.

31

Perusteet päätökselle olla käyttämättä testin mielenterveysosiota.

Alue: Tehtävien suorittaminen

Teht.suor. a Voiko tutkittava vastata puhelimeen ja ottaa viestin luotettavasti vastaan? Kyllä Ei

Perustelu	32

Teht.suor. b Istuuko tutkittava usein tuntikausia tekemättä mitään? Ei Kyllä

Perustelu	33

Teht.suor. c Pystyykö tutkittava keskittymään lehtiartikkelin lukemiseen tai radio- tai televisio-ohjelman seuraamiseen? Kyllä Ei

Perustelu	34

Teht.suor. d Pystyykö tutkittava hakemaan numeron puhelinluettelosta tai muusta hakemistosta? Kyllä Ei

Perustelu	35

Teht.suor. e Estääkö tutkittavan nykyinen mielentila häntä osallistumasta johonkin vapaa-ajan toimintaan, josta hän on aikaisemmin pitänyt? Ei Kyllä

Perustelu	36

Alue: Tehtävien suorittaminen - jatkuu

Teht.suor. f Jättääkö tutkittava huomioimatta tai unohtaako hän vaarat kotitalouskoneiden käytössä tai muissa tilanteissa huonon keskittymiskyvyn takia? Ei Kyllä

Perustelu	37

Teht.suor. g Onko tutkittavan levottomuus, sekavuus tai muistamattomuus aiheuttanut kolmen viime kuukauden aikana tapaturmia, jotka olisivat voineet olla vaarallisia? Ei Kyllä

Perustelu	38

Teht.suor. h Pitääkö tutkittavaa jatkuvasti muistuttaa keskittymisestä tehtävään?

Ei Kyllä

Perustelu	39

Alue: Jokapäiväinen elämä

jokap. a Pitääkö tutkittavaa kehottaa nousemaan vuoteesta ja pukeutumaan?

Ei Kyllä

Perustelu	40

jokap. b Tarvitseeko tutkittava alkoholia ennen puoltapäivää? Ei Kyllä

Perustelu	41

Alue: Jokapäiväinen elämä – jatkuu

jokap. c Kärsiikö tutkittava säännöllisesti mielialan vaihtelusta johonkin aikaan päivästä?
Ei On

Perustelu	42

jokap. d Välittääkö tutkittava omasta ulkoasustaan ja elinympäristönsä tilasta?
Ei Kyllä

Perustelu	43

jokap. e Vaikuttavatko uniongelmat tutkittavan päivätoimintaan? Ei Kyllä

Perustelu	44

ALUE: Stressinsietokyky

Stressi a Vaikuttaako psyykinen stressi osaltaan siihen, että tutkittava jäi pois töistä?
Ei Kyllä

Perustelu	45

Stressi b Tunteeko tutkittava itsensä usein pelokkaaksi tai joutuuko hän paniikin valtaan ilman ilmeistä syytä?
Ei Kyllä

Perustelu	46

Alue: Stressinsietokyky - jatkuu

Stressi c Välttääkö tutkittava ryhtymistä rutiinitoimiin, koska hän on vakuuttunut siitä, että ne olisivat liian väsyttäviä tai stressaavia? Ei Kyllä

Perustelu	47

Stressi d Selviytyykö tutkittava päivärutiiniansa muutoksista? Kyllä Ei

Perustelu	48

Stressi e Onko tutkittava usein sitä mieltä, että hänellä on aivan liian paljon tehtävää, ja luovuttaako hän väsymyksen, apatian tai välinpitämättömyyden takia? Ei Kyllä

Perustelu	49

Stressi f Pelkääkö tutkittava, että työ saisi hänet sairastumaan uudelleen tai pahentaisi hänen sairauttaan? Ei Kyllä

Perustelu	50

ALUE: Suhde muihin ihmisiin

Muut a Pystyykö tutkittava huolehtimaan itsestään ilman muiden apua? Kyllä Ei

Perustelu	51

Muut b Saavatko tavanomaiset tapahtumat tutkittavan niin pois tolaltaan, että tämä aiheuttaa ongelmia hänen käytöksessään ja vahingoittaa suhteita muihin ihmisiin? Ei Kyllä

Perustelu	52

Alue: Suhde muihin ihmisiin - jatkuu

Muut c Heikentävätkö psyyken ongelmat tutkittavan kykyä olla tekemisissä muiden ihmisten kanssa? Ei Kyllä

Perustelu	53

Muut d Ärsyyntyykö tutkittava nykyään sellaisista seikoista, jotka eivät olisi ollenkaan liikuttaneet häntä ennen sairastumista? Ei Kyllä

Perustelu	54

Muut e Haluaako tutkittava joka päivä mieluiten olla yksin kuusi tuntia tai enemmän? Ei Kyllä

Perustelu	55

Muut f Pelkääkö tutkittava mennä yksinään ulos? Ei Kyllä

Perustelu	56

Em. mielipiteiden lääketieteelliset perusteet Anna yleiskatsaus tutkittavan mielenterveydestä	57

**Poikkeukselliset tilanteet
(toimintakykyarvion ulkopuoliset kuvaajat)**

58

Laillistettuna lääkärinä suorittamani kokonaistestin sisältämään lääketieteelliseen tutkimukseen perustuva mielipiteeni on, että tämä henkilö

- kärsii vaikeasta hengenvaarallisesta sairaudesta, joka ei ole hallinnassa tai ei ole hallittavissa tunnetuin hoitomenetelmin. Sikäli kuin sairaus ei ole hallinnassa, asialle on perusteltavissa oleva syy.

Ei

Kyllä

- kärsii aikaisemmin diagnosoimattomasta, mahdollisesti hengenvaarallisesta sairaudesta,

Ei

Kyllä

- tarvitsee suurta leikkausta tai muuta laajaa hoitotoimenpiteiden sarjaa, jotka todennäköisesti tehdään kolmen seuraavan kuukauden aikana.

Ei

Kyllä

59

Pyydämme sinua perustelemaan edellä annetut vastaukset. Jos tätä henkilöä tällä hetkellä koskee yksi tai useampi ym. poikkeustapauksista, esitä selkeästi, mitkä perusteet ovat johtaneet suositukseksi.

	60
Tarvitaanko uudelleenarviota? <i>Rastita vain yksi kohta</i>	
kolmen kuukauden kuluttua	☐
puolen vuoden kuluttua	☐
vuoden kuluttua	☐
18 kuukauden kuluttua	☐
ei odotettavissa merkittävää muutosta	☐

	61
Perustelu yllä olevalle.	

Lääkärin allekirjoitus

Edellä olevan vakuutan kunniani ja omantuntoni kautta

_____
Paikka ja aika

_____
Lääkärin allekirjoitus ja leima tai nimen
selvennys (toimipaikka)

LIITE 3

17.8.2004

Eläkkeenhakijan nimi _____
Osoite _____

TOIMINTAKYVYN ARVIOINTI

Hyvä asiakkaamme

Kuten käymässämme puhelinkeskustelussa __/__/2004 kerroimme eläkehakemuksenne ratkaisemiseksi (eläkelaitoksen nimi) haluaisi lähettää Teidät toimintakykyänne selvittävään tutkimukseen (...:een = tutkimuslaitoksen nimi). Teille ei aiheudu tästä tutkimuksesta kustannuksia ja Teille korvataan mahdolliset matkakustannukset.

Tutkimuksessa toimintakykyänne arvioidaan Englannissa kehitetyllä menetelmällä (PCA). Tässä menetelmässä eläkkeenhakija itse täyttää toimintakyvyn arviointilomakkeen ja tutkimuslaitoksessa lääkäri täyttää vastaavan lomakkeen. Tiedot toimitetaan (...:een = eläkelaitoksen nimi) ja niitä käytetään siellä eläkehakemustanne ratkaistaessa samoin kuin muita hakemukseen liittyviä lisäselvityksiä.

Edellä olevan lisäksi on tarkoitus, että samanlaisessa tutkimuksessa käyneistä eläkkeenhakijoista saatuja tietoja kerätään ja niiden perusteella arvioidaan, olisiko toimintakyvyn arviointimenetelmä (PCA) käyttökelpoinen myös Suomessa. Tietoja kerättyessä teitä koskevat henkilötiedot eivät näy eikä teitä voida kerätyistä tiedoista tunnistaa.

Tutkimukseen osallistuminen on Teille täysin vapaaehtoista. Jos suostutte, (tutkimuslaitoksen nimi) kutsuu Teidät kirjeellä tutkimuksiin. Jos ette halua osallistua ehdottamaamme tutkimukseen, eläkehakemuksenne ratkaistaan meillä nyt jo olevien tietojen perusteella.

Jos ette suostu tutkimukseen, ilmoittakaa siitä mahdollisimman pian joko puhelimitse (= koordinaattorin nimi, puh.nro xxx xxx xxxx) tai palauttamalla oheinen suostumuslomake __/__/2004 mennessä palautuskuoressa.

Jos suostutte toimintakyvyn arviointitutkimukseen, pyydämme Teitä palauttamaan suostumuslomakkeen ja toimintakyvyn arviointilomakkeen täytettyinä meille __/__/2004 mennessä palautuskuoressa.

Voitte halutessanne kysyä asiasta lisätietoja (= koordinaattorin nimi, puh.nro xxx xxx xxxx).

Ystävällisesti

Allekirjoitus (= koordinaattorin nimi)

Liitteet: Toimintakyvyn arviointilomake (PCA)
Suostumuslomake
Ohjeita matkakorvauksista
Palautuskuori (eläkelaitokseen)

LIITE 4

17.8.2004

(Eläkelaitos)
Palautusosoite

Henkilön nimi _____
(ht) _____

SUOSTUMUS TOIMINTAKYVYN ARVIOINTITUTKIMUKSEEN

- Suostun osallistumaan toimintakyvyn arviointitutkimukseen (PCA) ja suostun siihen, että tästä tutkimuksesta saatua tietoa voidaan minua tunnistamatta käyttää, kun arvioidaan tutkimuksen käyttökelpoisuutta Suomessa työkyvyttömyyseläkkeiden ratkaisutoiminnassa.

Olen tietoinen siitä, että tutkimustuloksia käytetään eläkehakemustani ratkaistaessa.

_____
Paikka ja aika

_____
Allekirjoitus

_____
Nimen selvennys

- En suostu osallistumaan toimintakyvyn arviointitutkimukseen (PCA).

_____
Paikka ja aika

_____
Allekirjoitus

_____
Nimen selvennys

LIITE 5

KANSANELÄKELAITOS
Tutkimusosasto

PCA-SELVITYS
KYSELY ARVIOINEELLE LÄÄKÄRILLE

ATK-rek. pvm

TOIMENPIDE

U 0 1 3 2

Asiakasryhmä

UPCA01

PVM (pp kk vv)

Eläkkeenhakijan tunnistekoodi

* * * * *

TAUSTATIEDOT

Lähettänyt eläkelaitos

Ilmarinen	1	
Kela	2	1
Keva	3	
Varma	4	

Eläkkeenhakijan ikä

₂   ₃ vuotta

Eläkkeenhakijan sukupuoli

mies	1	4
nainen	2	

Arvioiva laitos

Kuntoutussäätö	1	
Orton	2	5
Petrea	3	

PCAn ELÄKKEENHAKIJAKOHTAINEN KÄYTTÖ

Tälle lomakkeelle antamasi arviot ovat ehdottoman luottamuksellisia. Tiedoilla pyrimme saamaan käsitystä PCAn soveltuvuudesta Suomeen. Selvityksessä emme tule vertailemaan yksittäisiä laitoksia tai arvioinnin suorittaneita lääkäreitä, vaan vastaukset käsitellään kokonaisjakautumina. Tämän lomakkeen kysymykset koskevat yksittäisten eläkkeenhakijoiden PCA-arviointia koskevia kokemuksiasi. Lisäksi tulemme todennäköisesti myöhemmin tänä vuonna PCA-menettelyn työkokouksessa keskustelemaan yleisemmin kokemuksistanne menetelmän soveltuvuudesta.

PCA-toimintakykyarviointiin sisältyviä tietolähteitä ovat

- hakijan täyttämä, hänen toimintakykyään kuvaava lomake (jatkossa PCA-hakijalomake) ja siihen suhteutettu, lääkärin täyttämä arviointilomake (jatkossa PCA-lääkärilomake).

Muita tietolähteitä eläkkeenhakijan toimintakyvyn arvioinnissa ovat

- eläkehakemus, B-lomakkeet ja niiden mahdolliset liitteet (jatkossa muut asiapaperit) sekä
- lääkärin tapauskohtaisesti valitsemat kliiniset tutkimukset, jotka hän toteuttaa vastaanoton puitteissa täydentääkseen ja perustellakseen PCA-arviointiaan.

Vastaa kysymyksiin ympyröimällä kyseeseen tulevan vaihtoehdon jäljessä oleva numero.

Eläkehakemus ja siihen liittyvät muut asiapaperit

1. Kuka oli aloitteentekijä eläkkeenhakuprosessissa?

hakija itse	1	6
joku muu	2	
kuka		
– hoitava lääkäri	1	
– omainen tai muu läheinen henkilö	2	
– työvoimatoimisto	3	7
– työnantajan edustaja	4	
– joku muu _____	5	

2. Paljonko tämän eläkkeenhakijan hakemukseen liittyi asiapapereita (PCA poislukien)?

vähän	1	
keskimäärin	2	8
paljon	3	

3. Minkälainen oli tämän eläkehakemuksen ja siihen liittyvien asiapapereiden (PCA poislukien) tietosisältö toimintakyvyn arviointia ajatellen?

selvästi puutteellinen	1	
hieman puutteellinen	2	9
täysin riittävä	3	

PCA-hakijalomake**4. Saitko PCA-hakijalomakkeesta lisätietoa tämän hakijan toimintakyvystä muihin asiakas-
reihin nähden?**

en saanut	0	
jonkin verran	1	10
sain olennaista lisätietoa	2	

5. Kuinka hyvin tämä PCA-hakijalomake oli täytetty toimintakyvyn arvioinnin kannalta?

puutteellisesti	1	
vähäisiä puutteita	2	11
hyvin täytetty	3	

6. Oliko eläkkeenhakija täyttänyt lomakkeen

kokonaan itse	1	
osin itse	2	12
joku muu täytti	3	
Jos joku muu osallistui täyttämiseen, niin kuka		
– omainen tai muu läheinen henkilö	1	
– joku viranomaisen _____	2	13

**7. Jos hakijalla oli vaikeuksia ymmärtää PCA-lomakkeen kysymyksiä, mistä se johtui?
(Voit merkitä useita vaihtoehtoja)**

a) lomakkeesta		
– hakijan kannalta epärelevantteistä kysymyksistä	1	14
– muuten epäselvistä kysymyksistä tai ohjeista	2	15
Jos kysymykset epärelevantteja/epäselviä, mitkä		
_____		
b) hakijasta		
– hakijan ymmärtämisvaikeuksista (esim. luki-häiriö)	3	16
– hakijan heikosta motivaatiosta paneutua asiaan	4	17

Lääkärin suorittama PCA-arviointi**8. Minkälaista oli käyttää PCA-lääkäri lomaketta toimintakyvyn arvioinnin perusteena tämän hakijan kohdalla?**

sujuvaa ja helppoa	1	
tuotti jonkin verran vaikeuksia	2	18
suuritoista ja vaikeaa	3	

Jos PCA-arviointi ei ollut sujuvaa eikä helppoa, johtuiko se (voi ympyröidä useamman vaihtoehdon)

– yhteistyön ongelmista	1	19
– PCA-hakijalomakkeen puutteellisesta täytöstä	2	20
– muiden asiapapereiden puutteista	3	21
– PCA-lääkäri lomakkeen soveltumattomuudesta tämän eläkkeenhakijan arviointiin		
– somaattisten sairauksien osalta	4	22
– mielenterveydellisten ongelmien osalta	5	23

9. Paljonko Sinulta kului aikaa tämän hakijan toimintakyvyn arviointiin (noin 5–10 min tarkkuudella)?

a) PCA:han liittyviin etukäteisvalmisteluihin □ □ □ □ min
24 26

b) Vastaanottotilanteeseen eläkkeenhakijan kanssa □ □ □ □ min
27 29

Missä suhteessa vastaanottotilanne suurin piirtein jakautui

– PCA-lomakkeiden läpikäymiseen hakijan kanssa □ □ □ □ %
30 32

– somaattisten tutkimusten tai toimintatestien tekemiseen vastaanotolla □ □ □ □ %
33 35

– tarkentavien psykiatristen selvitysten tekemiseen □ □ □ □ %
36 38

c) Palautteen antamiseen eläkkeenhakijalle □ □ □ □ min
39 41

d) Vastaanoton jälkeisiin "paperitöihin", esim. PCA-lomakkeen arvioiden täydentämiseen tai puhtaaksikirjoittamiseen □ □ □ □ min
42 44

10. Mitkä olivat eläkkeenhakijan heikentyneen toimintakyvyn lääketieteelliset perusteet?

Asiapapereissa	Päädg	____ ____ ____ ____	Sivudg	____ ____ ____ ____
	45	47	48	50
Suorittamasi arvion perusteella	Päädg	____ ____ ____ ____	Sivudg	____ ____ ____ ____
	51	53	54	56

11. Millaiseksi koit palautteen antamisen PCA-arvioinnista hakijalle?

vaativaa kuten normaalisti	1	
normaalia jonkin verran vaativampaa	2	57
poikkeuksellisen vaativaa	3	

12. Tarvitaanko tämän hakijan kohdalla vielä lisäselvityksiä tai -tutkimuksia eläkepäätöksen tekoa varten?

ei	0	58
kyllä, mitä _____	1	

Jos lisäselvityksiä tarvitaan, johtuuko se ensisijaisesti

– aikaisempien lääkärintutkimusten/lausuntojen riittämättömyydestä	1	
– PCA-tutkimuksen antamista uusista virikkeistä	2	59
– hakijan terveydentilan muutoksista	3	

13. Millainen tämän hakijan toimintakyvyn arviointi oli Sinulle arvioijalääkärinä ?

vaativa kuten normaalisti	1	
normaalia jonkin verran vaativampi	2	60
poikkeuksellisen vaativa	3	

14. Mikä on arviosi koko PCA-menettelyn hyödyistä tämän hakijan toimintakyvyn määrittämisessä?

ei tuonut uutta tietoa asiapapereihin nähden	1	
selvensi jonkin verran	2	61
toi olennaista uutta tietoa hakijan toimintakyvystä	3	

LIITE 6

KANSANELÄKELAITOS
Tutkimusosasto

PCA-SELVITYS
KYSELY VAKUUTUSLÄÄKÄRILLE

ATK-rek. pvm

TOIMENPIDE

U 0 1 3 3

Asiakasryhmä

UPCA01

PVM (pp kk vv)

Eläkkeenhakijan tunnistekoodi

* * * * *

TAUSTATIEDOT

Lähettänyt eläkelaitos

Ilmarinen	1
Kela	2
Keva	3
Varma	4

1

Eläkkeenhakijan ikä

2   3 vuotta

Eläkkeenhakijan sukupuoli

mies	1
nainen	2

4

Arvioiva laitos

Kuntoutussäätiö	1
Orton	2
Petrea	3

5

PCAn ELÄKKEENHAKIJAKOHTAINEN KÄYTTÖ

Tälle lomakkeelle antamasi arviot ovat ehdottoman luottamuksellisia. Tiedoilla pyrimme saamaan käsitystä PCAn soveltuvuudesta Suomeen. Selvityksessä emme tule vertailemaan yksittäisiä laitoksia tai arvioinnin suorittaneita lääkäreitä, vaan vastaukset käsitellään kokonaisjakautumina.

Tällä lomakkeella kartoitamme kokemuksiasi PCA-arvioinnin käytöstä tämän yksittäisen eläkkeenhakijan kohdalla. Lisäksi myöhemmin järjestettävässä työkokouksessa (ilmeisesti hankkeen järjestäjät yhdessä kuntoutuslääkärien ja vakuutuslääkärien kanssa) on tarkoitus keskustella yleisemmin PCAn menetelmän soveltuvuudesta eläkeratkaisuihin Suomessa.

Tietolähteitä PCAn perustuvassa toimintakyvyn arvioinnissa ovat

- eläkkeenhakijan täyttämä, hänen toimintakykyään kuvaava lomake
- siihen suhteutettu, kuntoutuslaitoksen lääkärin täyttämä arviointilomake.

Vastaa kysymyksiin ympyröimällä kyseeseen tulevan vaihtoehdon jäljessä oleva numero.

PCAta koskevat kysymykset

1. Oliko Sinulla mahdollisuus osallistua tammikuussa 2004 järjestettyyn PCA-koulutukseen?

kyllä	1	6
ei	0	

Jos ei, oletko saanut jotain muuta PCA-koulutusta tai ohjausta?

Mitä _____

2. Paljonko Sinulta suunnilleen kului aikaa tämän eläkkeenhakijan PCA-lomakkeisiin tutustumiseen?

		min
7	8	

3. Löysitkö hakijan toimintakykyä koskevat arviot, johtopäätökset ja niiden perustelut PCA-lomakkeista?

helposti ja nopeasti	1	
kohtalaisesti	2	9
tietoja oli vaikea löytää	3	

Jos vaikea, mitä tietoja?

_____

4. Mikä oli kokonaispistemäärä

eläkkeenhakijan täyttämässä PCA-lomakkeessa
10 11

arvioivan lääkärin täyttämässä PCA-lomakkeessa: osioista 1–14
12 13

osioista 15–18
14 15

Koko eläkeratkaisua koskevat kysymykset:**5. Mitkä olivat eläkepäättöksen lääketieteelliset perusteet (eläkerekisteriin viedyt diagnoosit)?**

Päädg   16 18

Sivudg   19 21

6. Millainen tämän tapauksen eläkeratkaisu oli Sinulle vakuutuslääkärinä?

vaativa kuten normaalisti 1

normaalia jonkin verran vaativampi 2 22

poikkeuksellisen vaativa 3

7. Mikä oli ehdotuksesi eläkepäättökseksi?

hylkäävä 1

myöntävä 2 23

lisäselvitys 3

Jos lisäselvitys, niin johtuiko se PCA-tutkimuksen tuottamista uusista löydöksistä

– ei 0 24

– kyllä 1

8. Mikä on arviosi PCA-tietojen merkityksestä tämän hakijan eläkeratkaisussa?

eivät tuoneet uutta tietoa asiapapereihin nähden 0

selvensivät jonkin verran 2 25

toivat olennaista uutta tietoa 2

Jos toivat, niin mitä sellaista tietoa, jota ei löytynyt käytettävistä asiapapereista:
